

Jenna Härkönen & Tanja Hiltunen

**LASTEN KOKEMUKSIA
MILLIN KAAKKOIS-SUOMEN PIIRIN
KAVERITOIMINNASTA**

Opinnäytetyö
Sosionomi (AMK)

2020

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tekijä/Tekijät	Tutkinto	Aika
Jenna Härkönen & Tanja Hiltunen	Sosionomi (AMK)	Toukokuu 2020
Opinnäytetyön nimi		
Lasten kokemuksia MLL:n Kaakkois-Suomen piirin kaveritoiminnasta		71 sivua 3 liitesivua
Toimeksiantaja		
Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kaakkois-Suomen piiri Toiminnanjohtaja Christa Carpelan		
Ohjaaja		
Lehtori Eija Vikman Tukihenkilökoordinaattori Sanna Kytö		
Tiivistelmä		
<p>Opinnäytetyö tehtiin Mannerheimin Lastensuojeluliiton (MLL) Kaakkois-Suomen piirin kanssa yhteistyössä. Tutkimuksessa tarkoituksena oli saada tietoa lasten kokemuksista MLL:n Kaakkois-Suomen piirin kaveritoiminnasta ja kaveritoiminnan vaikutuksista heidän elämäänsä. Opinnäytetyössä tuotettiin tutkimustietoa, jota MLL:n Kaakkois-Suomen piiri voi hyödyntää kaveritoimintansa kehittämisessä ja toimintansa vuosiraportoinnissa. Tutkimuksen avulla selvitettiin, minkälaisia vaikutuksia kaveritoiminnalla oli ollut lapseen, kuten mitä toiminta oli tuonut lapselle, miten toimintaa oli toteutettu ja miten lasten osallisuus näkyi toiminnassa.</p>		
<p>Opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä tarkasteltiin sosiaalisten suhteiden, erityisesti turvallisten aikuissuhteiden merkitystä lapsuudessa, aikuisen ja lapsen välistä vuorovaikutussuhdetta sekä vapaaehtoistoimintaa ja sen motiiveja ja haasteita. Lisäksi teoriaosiossa esiteltiin Mannerheimin Lastensuojeluliittoa, MLL:n Kaakkois-Suomen piiriä ja kaveritoimintaa.</p>		
<p>Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena ja tutkimusaineisto kerättiin puolistrukturoidun teemahaastattelun keinoin. Haastattelut tehtiin joulukuun 2019 - helmikuun 2020 aikana ja kaiken kaikkiaan tutkimukseen osallistui kuusi lasta Kouvolasta, Haminaasta ja Lappeenrannasta. Kerätty aineisto analysoitiin teemoittelemalla pääsääntöisesti tutkimuskysymyksiin pohjautuen. Tutkimuskysymykset olivat: Mikä on lapsen käsitys kaveritoiminnan aloittamisen syistä? Miten kaveritoiminta on vaikuttanut lapsen elämäntilanteisiin / niihin syihin, joiden vuoksi kaveritoiminta aloitettiin? Miten kaveritoimintaa on toteutettu?</p>		
<p>Tutkimustuloksista kävi ilmi, että kaikki haastatellut lapset kokivat kaveritoiminnan hyvänä toimintana. Lapset kertoivat viihtyneensä aikuiskaverinsa kanssa ja kertoivat tehneensä yhdessä paljon erilaisia asioita, joita lapset pääsääntöisesti saivat toivoa kaveriltaan. Suurin osa lapsista koki tulleen iloisemmaksi aikuiskaverin myötä ja kaikki lapset kokivat saaneensa aikuiskaverista seuraa, ettei heidän tarvinnut olla yksin.</p>		
Asiasanat		
kaveritoiminta, vapaaehtoistyö, sosiaaliset suhteet, ennaltaehkäisevä tuki		

Author (authors)	Degree	Time
Jenna Härkönen & Tanja Hiltunen	Bachelor of Social Services	May 2020
Thesis title		71 pages
Friend Activity as Experienced by Children in southeast Finland Area of Mannerheim League for Child Welfare		3 pages of appendices
Commissioned by		
Mannerheim League for Child Welfare, southeast Finland Area Christa Carpelan, Executive Director		
Supervisor		
Eija Vikman, Senior Lecturer Sanna Kytö, The Coordinator		
Abstract		
<p>This thesis was conducted in co-operation with the southeastern regional association of the Mannerheim League for Child Welfare. The objective was to acquire information of children's experiences of friend activity of the association and the effects friend activity had on their lives. The purpose was to find out what the activity had given to the child, how the activity was conducted and how the children's participation was visible in the activity.</p>		
<p>The conceptual framework of the thesis discussed the effect of social relationships in childhood, especially safe relationships with adults, the interdependency between an adult and a child and volunteer work and its motives and challenges. Additionally, the Mannerheim League for Child Welfare, its southeastern regional association and friend activity were discussed.</p>		
<p>The research was conducted as a qualitative research. The material was gathered by means of semi-structured theme interviews. The interviews were carried out between December 2019 and February 2020, and all in all six children from Kouvola, Hamina and Lappeenranta took part in the research. The gathered material was analysed by thematic analysis mainly based on the research questions. The research questions were as follows: What is a child's perception of the reasons to start friend activity? How has friend activity affected the child's life situation / the reasons why the friend activity was started? How has friend activity been implemented?</p>		
<p>The results showed that every interviewed child experienced friend activity in a positive way. The children said they enjoyed themselves with their adult friend, and that they did various activities together, which they mainly were able to request from their friend. Most of the children felt they had become happier with the adult friend and every child felt that their adult friend gave them company, and they did not need to be alone.</p>		
Keywords		
friend activity, volunteer, social contacts, preventive support		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIITTO	8
2.1	MLL:n Kaakkois-Suomen piiri	10
2.2	MLL:n kaveritoiminta.....	11
3	VAPAAEHTOISTOIMINTA	15
3.1	Vapaaehtoistoiminta Suomessa	16
3.2	Vapaaehtoistominnan motiivit	17
3.3	Vapaaehtoistominnan haasteet.....	19
4	LAPSEN SOSIAALISET SUHTEET.....	21
4.1	Aikuisen ja lapsen välinen vuorovaikutussuhde.....	21
4.2	Turvallisten aikuissuhteiden merkitys	23
4.3	Itsetunto ja sosiaaliset suhteet.....	24
5	AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET	25
6	LASTEN HAASTATTELUTUTKIMUS.....	28
7	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	31
7.1	Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset	33
7.2	Tutkimusmenetelmä	35
7.3	Aineistonkeruu	36
7.4	Litterointi ja tutkimusaineiston analyysi.....	41
8	TUTKIMUSTULOKSET	45
8.1	Apua yksinäisyyteen	46
8.2	Sosiaalinen tuki.....	48
8.3	Yhdessä tekeminen	51
8.4	Lasten osallisuus	54
8.5	Toiveita aikuiskaverille.....	55
9	JOHTOPÄÄTÖKSET JA JATKOTUTKIMUKSET	56
9.1	Kaveritoiminnan aloittamisen syyt.....	57

9.2	Kaveritoiminnan koetut vaikutukset	57
9.3	Kaveritapaamisten sisältö	59
9.4	Jatkotutkimusideat	60
10	OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS.....	61
11	POHDINTA	64
	LÄHTEET	66

KUVALUETTELO

LIITTEET

Liite 1. Saatekirje

Liite 2. Teemahaastattelun runko

1 JOHDANTO

Noin joka viides suomalaislapsi kokee itsensä yksinäiseksi Turun yliopiston lastenpsykiatrian tutkimuskeskuksen vuonna 2017 teettämän tutkimuksen mukaan. Tutkimuksessa selvitettiin 8–9-vuotiaiden lasten kokemuksia yksinäisyydestä Turun alueella vuosina 1989, 1999, 2005 ja 2013. Vaikka yksinäisyys ei ollut lisääntynyt näiden 24 vuoden aikana, on yksinäisyys varsin yleinen ilmiö lapsuudessa. Noin 5 prosenttia tutkimukseen osallistuneista lapsista tunsu itsensä aina yksinäiseksi ja noin neljännes lapsista toivoi enemmän ystäviä itselleen. (Lempinen ym. 2017.)

Junttilan (2016, 117–120) mukaan lapsilla ja nuorilla yksinäisyys ilmenee tunteena siitä, ettei ympärillä ole ketään, joka ymmärtäisi, kuuntelisi, olisi tukena tai edes välituntisin seurana. Turvalliset ystävyys- ja kaverisuhteet ovat kuitenkin välttämättömiä edellytyksiä lasten sosiaalisten taitojen oppimiselle ja niiden ylläpitämiselle. Lapset ja nuoret kuvaavat yksinäisyyttä kokonaisvaltaisena, voimakkaana, lamaannuttavana ja jopa pelottavana kokemuksena, jonka vaikutukset menevät sekä sosiaalisia suhteita että verkostoja vieläkin syvemmälle. Yksinäisyyden ei koeta olevan pelkästään hyväksymättömyyden ja ulkopuolisuuden tunnetta, vaan moni lapsista ja nuorista kokee yksinäisyyden vaikuttavan koko heidän elämäänsä.

Yksinäisyys on murskaavaa. Se iskee ja lyö vyön alle. Usein tulee tunne, ettei ole tarpeeksi hyvä eikä kukaan välitä. Mä luulen, että kun on yksinäinen, ei masennu vaan siitä yksinäisyydestä, vaan kaikki tunteet nousee pintaan. Kaikki se viha, katkeruus, tai suru ja yksinäisyys nostaa ne pintaan. Se ettei kukaan huomaa, eikä välitä. Ja se on kaikista pahin tunne ikinä.

- Sitaatti Juho Saaren toimittamasta kirjasta Yksinäisten Suomi (2016), aineisto kerätty alun perin Yhteisvastuukeräyksen (2011) Yhteisvastuu nuorista -aineistosta.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL) tekee kansalaisjärjestönä tärkeää työtä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi. MLL:llä on jo

vuosisadan mittainen asiantuntemus niin lapsiperheiden elinolojen ja hyvinvoinnin edistämisestä kuin lasten osallisuuden ja kuulemisen edistämisestä. MLL:n Suunta 2024 -strategia on MLL:n liittoyhteisön pitkän aikavälin strategia, joka toimii myös yhtenä perustana järjestön tekemälle työlle. Tärkeänä visiona on, että vuonna 2024 Suomi on lapsiystävällinen yhteiskunta, jossa lapset ja nuoret voivat hyvin ja jossa lapsen etu asetetaan aina etusijalle. Suunta 2024 -strategian yhtenä keskeisimpänä painopisteenä on yksinäisyyden ja ulkopuolisuuden torjuminen, sillä lasten ja nuorten sosiaalinen ulkopuolisuus ja yksinäisyys aiheuttavat tutkitusti syrjäytymistä ja pahoinvointia. MLL torjuu syrjäytymistä ja yksinäisyyttä tarjoamalla kaikille avoimia ja maksuttomia kohtaamispaikkoja ja tarjoamalla niin yhteisöllistä kuin yksilöllistä tukea lapsille ja heidän perheilleen. Lasten ja nuorten tukihenkilötoiminta, kuten opinnäytetyömme aiheena oleva kaveritoiminta, on yksi näistä MLL:n tarjoamista tukimuodoista lapsiperheille. Tukihenkilötoiminta on ammatillisesti ohjattua, ennaltaehkäisevää ja tavoitteellista vapaaehtoistoimintaa, jota toteutetaan STEA:n tuella. (MLL:n Suunta 2024 2014.)

Opinnäytetyömme on toteutettu yhteistyössä Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kaakkois-Suomen piirin kanssa. Suoritimme molemmat keväällä 2018 ensimmäisen harjoittelumme Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kymen piirin (nyk. Kaakkois-Suomen piiri) tukihenkilötoiminnassa, joka oli meille ensikosketus vapaaehtoistoimintaan ja kansalaisjärjestön toimintaan. Harjoittelun aikana pohdimme yhdessä piirin tukihenkilökoordinaattorien kanssa mahdollisia opinnäytetyön aiheita ja myöhemmin tammikuussa 2019 aiheeksemme muotoutui ”Lasten kokemuksia MLL:n Kaakkois-Suomen piirin kaveritoiminnasta”. Koska piirin kaveritoiminnasta ei oltu aikaisemmin tehty lasten näkökulmasta opinnäytetyötä tai muita tutkimuksia, koimme yhdessä toimeksiantajamme kanssa aiheen ajankohtaiseksi ja tärkeäksi. Opinnäytetyömme aiheen valintaan vaikutti osaltaan myös se, että toiminta oli meille entuudestaan tuttua ja aihe oli meitä hyvin kiinnostava.

Kaveritoiminta on Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kaakkois-Suomen piirin organisoimaa vapaaehtoistoimintaa. Toiminta on ammatillisesti ohjattua, ennaltaehkäisevää toimintaa, joka on kohdennettu 6–17-vuotiaalle lapselle tai nuorelle. Kaveritoiminnan myötä lapselle tarjoutuu mahdollisuus saada luotettava ja turvallinen suhde aikuiseen, jonka myötä lapsi kokee itsensä tärkeäksi,

ja joka puolestaan tukee lapsen itsetunnon kehittymistä. Toiminnan ydinajatuksena on ehkäistä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa lapsen tai nuoren yksinäisyyttä ja näin ollen ongelmien kasautumista. Keskeisimpinä tavoitteina on vahvistaa lapsen itsetuntoa ja vuorovaikutustaitoja sekä vähentää syrjäytymisen ja yksinäisyyden kokemusta, jolloin lapsen kokemus osallisuudesta vahvistuu. (Kytö 2019; Kaveritoiminta s.a.) Tässä opinnäytetyössä puhuttelemme kohderyhmäämme pääsääntöisesti lapsina, sillä YK:n lasten oikeuksien sopimuksen mukaan kaikki alle 18-vuotiaat määritellään lapsiksi (Unicef s.a., 7).

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää lasten kokemuksia MLL:n Kaakkois-Suomen piirin kaveritoiminnasta. Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa Kaakkois-Suomen piirille tietoa, jota järjestö voi hyödyntää kaveritoiminnan kehittämisessä ja vuosiraportoinnissa heidän toimintansa rahoittajalle sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskukselle STEA:lle. Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena ja tutkimusaineisto kerättiin puolistrukturoidun teemahaastattelun keinoin. Haastattelut toteutettiin joulukuun 2019 - helmikuun 2020 välisenä aikana ja kaiken kaikkiaan tutkimukseen osallistui yhteensä kuusi lasta, joista kaksi olivat Kouvolasta, kaksi Lappeenrannasta ja yksi Haminasta. Haastatellut lapset olivat iältään 6–11-vuotiaita ja kaikki olivat tyttöjä.

Opinnäytetyömme alkaa teoriaosuudella, jonka teoreettisessa viitekehyksessä tarkastellaan sosiaalisten suhteiden, erityisesti turvallisten aikuissuhteiden merkitystä lapsuudessa, aikuisen ja lapsen välistä vuorovaikutussuhdetta sekä vapaaehtoistoimintaa ja sen motiiveja ja haasteita. Lisäksi teoriaosiossa esitellään Mannerheimin Lastensuojeluliittoa, MLL:n Kaakkois-Suomen piiriä ja MLL:n kaveritoimintaa yleisesti. Teoreettisen viitekehyksen jälkeen opinnäytetyössä käsitellään tutkimusprosessia: sen lähtökohtia, suunnittelua ja toteutusta. Lopuksi työssä perehdytään tutkimuksen tuloksiin ja johtopäätöksiin.

2 MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIITTO

Tämän työn päämääränä olkoon, että jok'ainoa Suomen lapsi äidinkohdusta lähtien ja kautta koko kasvinaikansa saa oikeutetun osan siitä hellyydestä ja huolenpidosta, joka yksinään voi laskea

lujan pohjan heidän kehitykselleen hyväksi ja hyödyllisiksi kansalaisiksi.

- Mannerheimin Lastensuojeluliiton perustamisjulistus, 4.10.1920 (MLL:n Suunta 2024 2014.)

Mannerheimin Lastensuojeluliitto on vuodesta 1920 toiminut avoin, vaikuttava, valtakunnallinen kansalaisjärjestö, jonka tavoitteena on lapsiystävällinen Suomi. Järjestön slogan "Lapset ensin" kuvaa hyvin järjestön päämäärää eli lapsiystävällistä yhteiskuntaa, jossa lasten etu asetetaan etusijalle. Yhteistyössä kumppaneidensa kanssa MLL rakentaa lapsiystävällistä yhteiskuntaa, jossa kaikki kantavat vastuunsa lasten hyvinvoinnista, ja jossa lapsia ja lapsuutta arvostetaan. MLL toimii *yhteiskunnallisena vaikuttajana, arjen tuen kehittäjänä, vapaaehtoistyön toteuttajana sekä lasten, nuorten ja perheiden arjen asiantuntijana*. Järjestö toimii lasten, nuorten ja perheiden oikeuksien ja etujen hyväksi edistäen lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia. MLL:n arvoiksi on määritelty *inhimillisuus, yhdenvertaisuus, yhteisvastuu ja lapsen ja lapsuuden arvostus*. (MLL:n strategia 2017.)

MLL:n toiminnan perustana ovat säännöt, YK:n lapsen oikeuksien sopimus, liiton perustamisjulistus ja MLL:n Suunta 2024 -strategia. Järjestön ylin päättävä elin on liittokokous, joka kokoontuu kolmen vuoden välein. Liittokokous linjaa liiton toimintaa ja hyväksyy toimintasuunnitelman aina seuraavaksi kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Liittokokouksissa äänioikeus on MLL:n jäsenillä eli piirijärjestöillä ja paikallisyhdistyksillä. MLL:n keskusjärjestön jäsenenä toimii 10 piirijärjestöä, joiden alla toimii 548 paikallisyhdistystä. Jäseniä paikallisyhdistyksillä oli yhteensä 86 183 vuoden 2017 loppuun mennessä. (MLL:n strategia 2017; Organisaatio 2018.)

Mannerheimin Lastensuojeluliitto edistää kansalaisten järjestönä lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä kohti tasapainoista aikuisuutta ja lapsiperheiden hyvinvointia tarjoten vertaistukea ja luomalla osallistumismahdollisuuksia. MLL tuo ajankohtaista tietoa lasten, nuorten ja lapsiperheiden asemasta ja tarpeista yhteiskunnalliseen keskusteluun ja päätöksentekoon. Ajankohtaiset tiedot koostuvat paikallisyhdistysten kautta. Paikallisyhdistykset keräävät ajankohtaista tietoa lapsilta, nuorilta ja vanhemmilta sekä saavat tietoa yhteistyö-

verkostojen tutkimus- ja kehittämisosaamisesta. (Päämäärät ja toimintaperiaatteet s.a.)

Mannerheimin Lastensuojeluliitolla on useita eri päämääriä ja toimintaperiaatteita, joihin järjestö toiminnallaan tähtää. MLL:n toimintaperiaatteita ovat muun muassa *osallisuus, arjen arvostus, kumppanuus, avoimuus, näkyvyys, ilo, vapaaehtoisten ja ammattilaisten kumppanuus, lapsen näkökulman huomioon ottaminen ja yhteistyöhakuisuus*. (Päämäärät ja toimintaperiaatteet s.a.)

Mannerheimin Lastensuojeluliiton päämäärät:

- Lapsi on osallinen ja näkyvä yhteiskunnan jäsen.
- Jokaisella lapsella on hyvä, onnellinen ja turvallinen kasvuympäristö.
- Vanhemmuus ja yhteinen kasvatustyö saavat arvostusta ja tukea.
- Lapsuuden tueksi vahvistuu sukupolvien ketju.
- Vapaaehtoistyö, toisen auttaminen, välittäminen ja yhteisen vastuun kantaminen ovat yhteiskunnan näkyviä arvoja. (Päämäärät ja toimintaperiaatteet s.a.)

2.1 MLL:n Kaakkois-Suomen piiri

Opinnäytetyömme toimeksiantaja on Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kaakkois-Suomen piiri (ent. Kymen piiri). MLL:n Kaakkois-Suomen piiri toimii yhtenä kymmenestä Mannerheimin Lastensuojeluliiton aluejärjestöstä ja piiri vaikuttaa Etelä-Karjalassa ja Kymenlaaksossa. Lisäksi se toimii alueensa paikallisyhdistysten tukena sekä alueellisena vaikuttajana. (Organisaatio 2018; Tietoa meistä s.a.) Piirin piiritoimistot sijaitsevat sekä Kouvolan keskustan että Lappeenrannan keskustan alueella.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kaakkois-Suomen piirin päämääränä on lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin edistäminen kokonaisvaltaisesti, lapsen oman näkökulman tuominen päätöksentekoon sekä lapsuuden näkyvyyden ja arvostuksen lisääminen yhteiskunnassamme. (Tietoa meistä

s.a.) Vuonna 2018 Kaakkois-Suomen piiri voimisti asemaansa alueensa kuntien lapsiperhepalveluiden toteuttajana ja kehittäjänä. Piiri täydensi kuntien perhekeskustoimintaa erityisesti perheiden ja lasten kuulemiseen ja osallisuuden liittyvissä käytännöissä, matalan kynnyksen toimipaikkojen tarjonnassa sekä hyvinvointitietojen keräämisessä suoraan perheiltä ja lapsilta. (Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kymen piiri 2019, 4.)

MLL:n Kaakkois-Suomen piirin alaisuudessa toimii 34 eri paikallisyhdistystä, joista 16 sijaitsee Etelä-Karjalan alueella ja 18 Kymenlaaksossa. Jäseniä näillä paikallisyhdistyksillä on yhteensä melkein 4 600. Paikallisyhdistykset edistävät lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia ja niiden toimintaa ohjaavat MLL:n keskusjärjestön hyväksymät säännöt. (Organisaatio 2018; Tietoa meistä s.a.) Paikallisyhdistysten järjestämät erilaiset varhaisen tuen muodot täydentävät kunnan palveluita lapsiperheiden hyvinvoinnin tukemisessa ja ovat osana ennaltaehkäiseviä lapsiperheiden palveluita. Paikallisyhdistysten toimintamuotoja ovat muun muassa perhekahvilat, vertaistukiryhmät, kerhot sekä erilaiset tapahtumat ja tilaisuudet. Esimerkiksi vuonna 2018 Kaakkois-Suomen piirin alueen yhdistyksillä toimi 19 erilaista kerhoa, 24 perhekahvilaa ja paikallisyhdistyksen tilaisuuksissa ja tapahtumissa kohdattiin lähes 20 000 aikuista ja lasta. (Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kymen piiri 2019, 4–10.)

Tukihenkilötoiminta on ammatillisesti ohjattua, piirin organisoimaa vapaaehtoistoimintaa. Kaakkois-Suomen piirin tukihenkilötoimintaan kuuluvat (heppa)kaveri-, perhekummi- ja ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toiminta. Lisäksi kehitteillä on heppakaveritoiminnan rinnalle koirakavereihin liittyvä toimintamuoto. Vuoden 2018 aikana Kaakkois-Suomen piiri järjesti kaiken kaikkiaan kahdeksan tukihenkilötoiminnan koulutusta, joihin osallistui 81 uutta vapaaehtoista. Vuonna 2018 toiminnassa oli mukana yhteensä 188 vapaaehtoista, jotka auttoivat 182 perhettä. Tukihenkilötoimintaa toteutetaan Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen eli STEA:n tuella. (Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kymen piiri 2019, 4, 13.)

2.2 MLL:n kaveritoiminta

Yksi vapaaehtoistoiminnan eri muodoista on tukihenkilötoiminta, jota koordinoidaan usein kolmannen sektorin avulla. Mannerheimin Lastensuojeluliiton

kaveritoiminta on ammatillisesti ohjattua, piirin organisoimaa vapaaehtoistoimintaa, joka on suunnattu 6–17-vuotiaalle lapselle tai nuorelle. (Kytö 2019; Kaveritoiminta s.a.) MLL:n kaveritoiminnan päätavoitteina on lapsen ja nuoren itsetunnon, vuorovaikutustaitojen ja osallisuuden kokemisen vahvistaminen sekä yksinäisyyden kokemisen ja ongelmien kasautumisen ehkäiseminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Toiminnan tavoitteena on parantaa lapsen sosiaalisia suhteita, tarjota lapselle myönteisiä kokemuksia ja tuottaa toiminnan myötä lapselle iloa ja hyvää mieltä. Kaveritoiminnan avulla lapsi saa luottamuksellisen ja turvallisen suhteen aikuiseen, jonka myötä lapsi kokee itsensä tärkeäksi. (Kytö 2019; Kaveritoiminta s.a.)

Mannerheimin Lastensuojeluliiton kouluttamasta vapaaehtoisesta aikuiskaverista voi olla apua esimerkiksi tilanteissa, joissa lapsi kokee itsensä yksinäiseksi, lapsi ei löydä kavereita tai lapsella ei ole mielekästä tekemistä vapaa-ajallaan. Lisäksi aikuiskaverista voi olla apua, jos lapsi kaipaa yksilöllistä huomiota, lapsella on koulunkäynnin kanssa ongelmia tai lapsen lähipiiristä ei löydy aikuista harrastuskaveria tai juttuseuraa. (Kytö 2019; Kaveritoiminta s.a.)

MLL:n kaveritoiminnassa lapsi saa oman vapaaehtoisen aikuisen, joka on mukana lapsen arjessa. Vapaaehtoinen on täysi-ikäinen, luotettava aikuinen, joka on käynyt Mannerheimin Lastensuojeluliiton järjestämän kaveritoiminnan koulutuksen. Usein aikuiskaverit ovat samalta paikkakunnalta kuin mistä lapsikin. Vapaaehtoinen on aidosti motivoitunut auttamaan lapsia ja nuoria ja hän on halukas käyttämään vapaa-aikaansa toiminnalle. Vapaaehtoinen on myös sitoutunut toimimaan vapaaehtoistyön eettisten periaatteiden mukaan, joita ovat esimerkiksi vastavuoroisuus ja vaitiolovelvollisuus. (Kaveritoiminta s.a.) Vuoden 2018 aikana 43 lasta sai MLL:n Kaakkois-Suomen piirin kaveritoiminnasta tukea: 20 Kouvolassa, yksi Haminassa, yksi Imatralla, 14 Lappeenrannassa, 6 Kotkassa ja yksi Taipalsaarella. Vuoden aikana koulutettiin myös yhteensä 37 uutta vapaaehtoista aikuiskaveria. (Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kymen piiri 2019, 14.)

MLL:n kaveritoimintaan ohjaututaan mukaan monen eri väylän kautta. Esimerkiksi neuvola, koulu tai varhaiskasvatus voivat ohjata perheen kaveritoi-

minnan pariin. Lisäksi MLL:n Kaakkois-Suomen piirin internetsivuilta löytyy lomake, josta perhe voi ottaa suoraan yhteyttä koordinaattoreihin ja esittää kiinnostuksensa toimintaa kohtaan. Osa ohjautuu toimintaan mukaan myös oman ystäväpiirinsä kautta, esimerkiksi ystävän suositellessa toimintaa omakohtaisista kokemuksista käsin. Ennen toiminnan aloittamista tukihenkilökoordinaattorit haastattelevat niin perheet kuin vapaaehtoiset, jonka pohjalta luodaan yhteensopivat kaveriparit molempien toiveisiin perustuen. Kaverisuhde luodaan aina vuodeksi kerrallaan ja toiminnan alussa katsotaan, lähteekö toiminta hyvin käyntiin ja kartoitetaan sekä perheen että vapaaehtoisen kuulumisia. Ensimmäisellä tapaamiskerralla on mukana tukihenkilötoiminnankoordinaattori, aikuiskaveri ja lapsi huoltajansa kanssa. Joskus ensitapaamiselle voi osallistua mukaan myös se yhteistyötaho, jonka kautta perhe on ohjautunut mukaan kaveritoimintaan. (Kytö 2020.)

Ensimmäisellä tapaamiskerralla lapsi ja hänen perheensä tutustuvat aikuiskaverin kanssa. Läpi käydään kaveritoiminnan periaatteet ja käytännönasiat. Lapsi sekä aikuiskaveri kertovat toiveistaan ja odotuksistaan toimintaa kohtaan. Yhdessä päätetään perheen, koordinaattorin ja vapaaehtoisen välillä tapahtuvasta yhteydenpidosta. Kaveritoiminnan aloittamisen yhteydessä tehdään myös kirjallinen sopimus ja sopimukseen kirjataan muun muassa toiminnan tavoitteet, tapaamisten kesto ja tiheys, tapa, miten vapaaehtoinen ja lapsi ovat yhteydessä sekä ajankohta ja paikka, jossa ensimmäinen kaveritapaaminen tapahtuu. Kirjallisen sopimuksen myötä toiminnassa mukanaolijat sitoutuvat yhdessä määriteltyihin ehtoihin. Kaikilla toiminnassa mukanaolijoilla tulee olla yhtenäinen näkemys kaveritoiminnasta ja sen toteuttamisesta, jonka takia kirjallinen sopimus on tärkeää laatia. Koordinaattorit toimivat koko tukisuhteen ajan taustatukena niin perheelle kuin vapaaehtoiselle ja heihin voi olla hyvin matalalla kynnyksellä yhteydessä, jos mikään mietityttää. Mikäli toiminta ei kuitenkaan tunnu omalta, kaikilla osapuolilla on oikeus päättää kaverisopimus milloin tahansa ilman irtisanomisaikaa tai perusteita. (Kytö 2020.)

Vapaaehtoinen ja lapsi tapaavat keskimäärin noin kaksi kertaa kuukaudessa. Yhdessä he voivat tehdä niitä asioita, jotka molemmat kokevat mukaviksi, kuten: elokuvissa, kaupoissa tai kirjastossa käynti, erilaisten (uusien) harrastus-

ten kokeileminen, juttelu tai vain yhdessä olo. (Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kymen piiri 2019, 14.)

Minulla on neljä upeaa, alle kouluikäistä lasta ja kaksi kättä. Taistelin itseni irti väkivaltaisesta suhteesta lasten isän kanssa. Sain tilalle hyvän, mutta työteliään elämän lasten kanssa. Kahdella kädellä neljän pienen lapsen kanssa en pysty vastaamaan heidän tarpeisiinsa tavalla, jota he tarvitsevat. Etenkin poikalapseni alkoi kaivata miehen mallia ja ”poikien juttuja”. Äitinä minä en osannut ja pystynyt kaikkeen.

Meillä kävi onni, todellinen onni, jota ajattelen kiitollisena lähes joka päivä. MLL:n kautta läheltämme löytyi pojalleni aikuiskaveri, mies joka tapaa lastani viikoittain. Nämä viikoittaiset yhdessäolon hetket kantavat pitkälle. Siinä hetkessä näen kuinka poikani nauttii koko pienestä sydämestään. Tapaamisten välillä laskemme joka päivä kuinka monta yötä seuraavaan tapaamiseen on, poikani muistelee viime kertaista ja suunnittelee tulevaa. Nämä tapaamiset, tämä aikuiskaverisuhde kannattelee lastani pitkälle tulevaisuuteen. Kokemus samaistumisesta, rauhallisesta yhdessäolon ajasta, jossa leikin varjolla opitaan elämästä.

- Äiti, Etelä-Savon perhekeskustoiminta blogissa (LAPE Etelä-Savo 2017.)

Uutena MLL:n kaveritoiminnan muotona Kaakkois-Suomen piirissä käynnistyi Kouvolassa ja Taipalsaarella vuoden 2018 aikana heppakaveritoiminta, jossa lapsi saa aikuiskaverin hevostallilta. Heppakaveritoiminta pilotoitiin vuonna 2017 syksyllä Mannerheimin Lastensuojeluliiton Järvi-Suomen piirissä ja toiminta on hiljalleen laajentunut muihinkin piireihin. Heppakaveritoiminnan tavoitteet ovat pitkälti samat kuin kaveritoiminnassa eli tavoitteena on vahvistaa lapsen vuorovaikutustaitoja ja itsetuntoa, mahdollistaa vuorovaikutus luotettavaan aikuiseen sekä luoda positiivisia kokemuksia hevosten parissa. Aikuiskaverin kanssa toimitaan talliympäristössä hevosasioiden parissa. Yhdessä voidaan esimerkiksi tehdä tallitöitä, hoitaa hevosta, ratsastaa tai vain nauttia hevosen läsnäolosta. (Heppakaveritoiminta s.a.; Mannerheimin Lastensuojeluliiton

ton Kymen piiri 2019, 14.) Parhaimmillaan hevonen toimii loistavana terapeutina ja näin ollen mahdollistaa vapaaehtoisen ja lapsen suhteen syvenemisen (Heppakaverit s.a.).

3 VAPAAEHTOISTOIMINTA

Vapaaehtoistoiminnalle on olemassa monia eri määritelmiä. Kaikkea vapaaehtoistoimintaa yhdistää kuitenkin se, että vapaaehtoinen toimii siinä aina omasta vapaasta tahdostaan vapaaehtoisesti. Lisäksi kaikkea vapaaehtoistoimintaa yhdistää myös se, että toiminta on palkatonta ja palkkiotonta eli toiminnasta ei makseta korvausta tai rahallista palkkaa. (Willberg 2015, 6.) Näiden tekijöiden lisäksi vapaaehtoistoiminnan yhdeksi määritelmäksi mainitaan useissa eri yhteyksissä se, että toiminta tapahtuu tavallisen ihmisen tiedoin ja taidoin (Willberg 2015, 9). Käytämme vapaaehtoistoiminnan ja vapaaehtoistyön käsitteitä tekstissämme synonyymeinä. Joissakin lähteissä vapaaehtoistoiminnan katsotaan olevan käsitteenä vapaaehtoistyötä laajempi, sillä vapaaehtoistoiminta-käsitteeseen voidaan lukea mukaan monia eri aktiviteetteja, jotka eivät suoranaisesti ole vapaaehtoistyötä. Vapaaehtoistyön ja vapaaehtoistoiminnan voidaan mieltää eroavan toisistaan myös niin, että vapaaehtoistoiminta on enemmän kollektiivista tekemistä yhdessä kun taas vapaaehtoistyö kuvaa enemmänkin yksilön tehtävää. (Willberg 2015, 6; Laasanen 2011, 9–10.)

Edellä mainittujen määritelmien tavoin Euroopan parlamentti on vuoden 2008 mietinnöissään määritellyt vapaaehtoistoiminnan periaatteiksi: *1) vapaaehtoistyötä ei tehdä taloudellista korvausta vastaan eli siitä ei makseta, 2) sitä tehdään omasta vapaasta tahdosta, 3) se hyödyttää kolmatta osapuolta perhe- ja ystäväpiirin ulkopuolella ja 4) se on kaikille avointa* (Euroopan parlamentin mietintö 2008). Voidaan siis puhua, että vapaaehtoistoiminta on yleistä hyvää tuottavaa toimintaa, jossa toiminnan hyöty kohdistetaan jollekin muulle kuin lähimaiselle. Esimerkiksi äänestäminen, opiskeluun tai työhön liittyvä harjoittelu sekä omaishoito jäävät vapaaehtoistoiminnan ulkopuolelle. (Willberg 2015, 6.)

Ammattityön ja vapaaehtoistoiminnan raja on paikoin häilyväinen ja onkin tär-

keää pitää palkkatyön ja vapaaehtoistoiminnan käsitteet erillään. Raja palkallisen työn ja vapaaehtoistoiminnan välille syntyy erityisesti siitä, että palkkatyö on vastikkeellista ja sitä tehdään pääsääntöisesti valvovan tahon kuten esimerkiksi työnantajan alaisena. Lisäksi palkkatyöhön liitetään mukaan ammatillisuus, sillä työ edellyttää usein tekijältään pätevyyttä tai koulutusta. Vapaaehtoistoiminnassa mukana oleville riittää puolestaan jokamiehen taidot ja tiedot ja toimintaa tehdään tavallisen ihmisen tiedoin ja taidoin. (Valliluoto 2014, 14.)

Euroopan komission koulutuksen, audiovisuaalialan ja kulttuurin toimeenpanoviraston (EACEA) ja koulutus ja kulttuuriosaston (DG EAC) teettämän tutkimuksen mukaan vapaaehtoistyö edistää muun muassa kestävästä kehitystä, terveyttä ja sosiaalista osallisuutta. Lisäksi vapaaehtoistyön avulla voidaan torjua syrjintää ja sosiaalista syrjäytymistä, ja näin ollen vapaaehtoistyön nähdään edistävän merkittävästi vuosituhaten kehitystavoitteiden saavuttamista. (GHK 2010, 21.)

3.1 Vapaaehtoistoiminta Suomessa

Suomalaisessa yhteiskunnassa vapaaehtoistoiminnan on koettu toimivan paikkana, jossa ihmisyyden ja arvot pääsevät kehittymään, jossa ihminen saa palkan sijasta yhteisöllisyyden kokemuksia, hyvää mieltä ja merkityksellisyttä niin ihmisenä kuin kansalaisena. Vapaaehtoistoiminnalla ei siis suinkaan ole syyttä merkityksellinen asema suomalaisessa yhteiskunnassa. (Hokkanen ym. 2014, 8.) Vapaaehtoistoiminta koetaan merkitykselliseksi, sillä toiminta lisää vaikuttamismahdollisuuksia, ja niin ihmisten kuin koko yhteiskunnankin hyvinvointia. Vapaaehtoisuus on maailman muuttamista, merkittäväksi koetun asian puolesta toimimista, epäkohtiin vaikuttamista ja halua tehdä hyvää. Vapaaehtoistoiminta perustuu vapaaehtoisen omaan vapaaseen tahtoon ja toiminnassa jokainen vapaaehtoinen saa itse valita minkä puolesta haluaa tehdä vapaaehtoistyötä. (Kansalaisareena s.a.; Vapaaehtoisuus ja vapaaehtoistoiminta s.a.)

Kansalaisareena ry:n sivuilla on määritelty vapaaehtoistoiminnan periaatteet seuraavanlaisesti: *oikeus tukeen ja ohjaukseen, suvaitsevaisuus, palkattomuus, puolueettomuus, luottamuksellisuus ja autettavan ehdoilla toimiminen*

(Vapaaehtoisuus ja vapaaehtoistoiminta s.a.). Kansalaisareena toimii vapaaehtoistoiminnan yhteiskunnallisena vaikuttajana ja ainoana vapaaehtoistojien edunvalvojana Suomessa. Kansalaisareenan tavoitteena on edistää vapaaehtoistoimintaa ja yhteisöllisyyttä sekä parantaa vapaaehtoistoiminnan näkyvyyttä, innovatiivisuutta ja saavutettavuutta. (Kansalaisareena s.a.)

Vapaaehtoistoimintaan voi osallistua kuka tahansa riippumatta asuinpaikasta, iästä, sukupuolesta tai muistakaan ominaisuuksista. Vapaaehtoistoiminta on usein hyvin vapaamuotoista, sillä vapaaehtoinen toimii siinä omien voimavarojen, aikataulujen ja kykyjensä mukaan. Ollakseen vapaaehtoistoiminnassa mukana vapaaehtoinen ei tarvitse osata mitään ”erikoistaitoja”, vaan vapaaehtoisena toimitaan omin tiedoin ja taidoin ja halutessaan hyödynnetään omaa erityisosaamista. (Vapaaehtoisuus ja vapaaehtoistoiminta s.a.) Esimerkiksi MLL:n kaveritoiminnassa vapaaehtoinen voi hyödyntää omaa erityisosaamistaan esimerkiksi harrastuksen kuten liikunnan tai kädentaitojen muodossa ja jakaa näin ollen omaa tietotaitoaan eteenpäin.

Euroopan komission koulutuksen, audiovisuaalialan ja kulttuurin toimeenpanoviraston (EACEA) ja koulutus ja kulttuuriosaston (DG EAC) teettämän tutkimuksen mukaan Suomessa vapaaehtoistoimintaan osallistuvien määrä on kansainvälisesti verraten suhteellisen korkea. Tutkimuksen mukaan noin 30–39 % suomalaisista tekee vapaaehtoistyötä. EU-maista vain Ruotsissa, Alankomaissa ja Itävallassa luku on Suomea korkeampi, niissä yli 40 % maan kansalaisista on mukana vapaaehtoistyössä. (GHK 2010, 7.) Vapaaehtoistoiminnan avulla Suomessa pystytään ehkäisemään esimerkiksi syrjäytymistä ja yksinäisyyttä, lisäämään osallisuutta ja edistämään monin tavoin kansalaisten hyvinvointia (Vapaaehtoisuus ja vapaaehtoistoiminta s.a.).

3.2 Vapaaehtoistoiminnan motiivit

Vapaaehtoistoiminta hyödyttää molempia osapuolia, niin vapaaehtoista itseään kuin vapaaehtoistoiminnan kohdetta. Vapaaehtoistoiminnassa vapaaehtoinen pääsee muun muassa oppimaan uusia taitoja, tutustumaan uusiin ihmisiin, kokemaan iloa ja samaan uusia upeita kokemuksia. Parhaimmillaan vapaaehtoinen voimaantuu toiminnan myötä. (Vapaaehtoisuus ja vapaaehtoistoiminta s.a.) Tässä luvussa lähdemme tarkastelemaan vapaaehtoistoiminnan

motiiveja. Ihmisten tekemien tekojen ja valintojen taustalla on aina joitakin asioita, jotka vaikuttavat ihmisen toimintaan. Näitä kutsutaan motiiveiksi. Motivaatio puolestaan on halua tehdä jotakin ja motivaatio syntyy motiivien pohjalta. Motiivit liittyvät siis keskeisesti vapaaehtoisten odotuksiin vapaaehtoistoinnasta. Odotusten täyttyminen on puolestaan hyvin merkittävää vapaaehtoistoinnin mielekkyyden kannalta katsottuna. (Molarius 2017.)

Vapaaehtoistoimintaan lähdetään mukaan monista eri syistä. Yksi keskeisimmistä tekijöistä on halu auttaa ja toimia yhteiskunnan hyväksi. Syrjäytymisen ja yksinäisyyden lievittäminen antaa monille vapaaehtoisille voimaa arjen keskelle. Vapaaehtoistoinnin myötä vapaaehtoinen pääsee toteuttamaan itseään ja hän saa kokea olevansa merkityksellinen. Osa ehkä haluaa kokea elämässään jotakin uutta, kokemisen arvoista ja osa puolestaan haluaa henkilökohtaisesti kasvaa ja kehittyä. Monille vapaaehtoistointi tuo mahdollisuuden vaikuttaa ja toisille vapaaehtoistointi tarjoaa tyydytyksen toimimisen tarpeeseen. Erilaisia motiiveja on siis olemassa lukuisia ja motiivit usein myös yhdistyvät ja muuttavat muotoaan toiminnassa olon aikana. (Vapaaehtoistoinnin etiikka 2014; Lindfors 2015.)

Hynynen (2015) tutki pro gradu -tutkielmassaan kolmannen sektorin auttamistyötä tekevien vapaaehtoistyöntekijöiden motivaatiota. Keskeisimmät vapaaehtoisten motiivit, jotka korostuivat tutkimustuloksissa, olivat mahdollisuus uusien tietojen ja taitojen hankkimiseen, mahdollisuus kehittymiseen ja mahdollisuus henkilökohtaisten arvojen mukaisesti toimimiseen. Vapaaehtoiset kokivat vapaaehtoistoinnin yhteisöllisenä ja omaa henkilökohtaista hyvinvointiaan lisäävänä. Tutkimukseen osallistuneet olivat aidosti vapaaehtoisesti mukana toiminnassa, eivätkä kokeneet ulkoista pakotusta tai velvollisuutta toimintaan osallistumiseen. Tutkimukseen osallistuneista osa haastatelluista mainitsi vapaaehtoistoinnin olevan mahdollisuus yksinäisyyden ehkäisemiseen ja toimivan heille ”henkireikänä”. (Hynynen 2015.)

Pessi & Oravasaari (2011) pohtivat myös työssään, mikä motivoi suomalaisia auttamaan. Tutkimuksessa luokiteltiin motivaatiota kuvaavien mittareiden pohjalta kolme erilaista auttajatyyppeä: iloiset auttajat, varaukselliset auttajat ja itsenäiset auttamismyönteiset. Ensimmäisellä auttajatyypillä, ”iloiset auttajat”, kuvataan ihmisiä, jotka ovat monella tapaa motivoituneita auttamaan, ja jotka

ovat kaikkein myönteisempiä auttamiselle. Muiden ihmisten auttaminen kuuluu vahvasti heidän arvomaailmansa ja auttamisen avulla he tulevat onnellisiksi ja iloisiksi. Lisäksi heitä motivoivat auttamisesta saatava arvostus, toisten ihmisten heihin suuntaamat odotukset ja auttamisen myötä avautuva mahdollisuus päästä tutustumaan uusiin ihmisiin. Toisella auttamistyyppillä, ”varaukselliset auttajat”, kuvataan ihmisiä, jotka suhtautuvat auttamiseen tietyllä varauksella myönteisesti. He suhtautuvat itse auttamiseen myönteisesti ja kokevat myötätuntoa toisia kohtaan, mutta eivät kuitenkaan koe auttamista velvoittavana tai niinkään luonteenomaisena. Heitä motivoi vain pieniltä osin uusiin ihmisiin tutustuminen ja odotukset vastavuoroisesta avusta. Kolmannella auttajatyyppillä, ”itsenäiset auttamismyönteiset”, kuvataan ihmisiä, jotka suhtautuvat myönteisesti auttamiseen ja kokevat sen myös hyvin mielekkäänä. Verrattuna iloiisiin auttajiin he eivät koe samalla tavoin sosiaalisia palkkioita tai muiden ihmisten odotuksia auttamiseen motivoivina tekijöinä. (Pessi & Oravasaari 2011, 77.)

3.3 Vapaaehtoistoiminnan haasteet

Vapaaehtoistoiminta asettaa erilaisia haasteita vapaaehtoisten osallistuessa toimintaan usein ilman ammatillista koulutusta tavallisen ihmisen tiedoin ja taidoin. Keskiössä on myös vapaaehtoisen oma jaksaminen, sillä jaksamisesta huolehtiminen on loppujen lopuksi aina vapaaehtoisen itsensä vastuulla. Vapaaehtoisen on siis tärkeä kyetä arvioimaan omat voimavaransa ja osata määritellä omat rajansa ja näin ollen huolehtia jaksamisestaan. Joskus vapaaehtoinen voi kuitenkin uupua, siitäkin huolimatta, että hän yrittäisi pitää huolen omasta jaksamisestaan. (Heikkilä & Pulkkinen 2012.)

Sitä, ettei vapaaehtoisella ole ammatillista roolia, voidaan pitää yhtenä vapaaehtoistoiminnan etuna, koska ammatillinen rooli saattaisi jopa estää tuettavan lähelle pääsemisen. Esimerkiksi toisin kuin hoitoalan ammattilainen vapaaehtoinen voi erilailla myötäelää tunteellaan ja näin ollen tuoda myös omaa persoonaansa ja persoonallisuuttaan esille. Toisaalta juurikin tämän roolin puuttuminen voi puolestaan altistaa vapaaehtoista uupumiselle, vaikka hän viihtyisi hyvin toiminnassa. Heikkilä ja Pulkkinen (2012) nostavat tekstissään esiin termin ”myötätuntuupuminen”, joka on seurausta toistuvasta empaattisesta toisen ihmisen esimerkiksi tuettavan kärsimyksen todistamisesta tai jakamisesta.

Myötätuntouupumisella tarkoitetaan tilannetta, jossa vapaaehtoinen on kuormittunut ja sitä kautta väsynyt käsittelemään muiden ihmisten ongelmia. Oireina voivat olla esimerkiksi levottomuus, passiivisuus, ärtyneisyys tai tunne siitä, ettei ole koskaan riittävä. Lisäksi uupumisen yhteydessä voi ilmetä myös fyysisiä oireita kuten esimerkiksi ruokahaluttomuutta, uniongelmia ja pahoinvointia. (Heikkilä & Pulkkinen 2012.)

Teoksessa ”10 askelta parempaan vapaaehtoistoimintaan” psykologi Pekka Sauri (2010) toteaa, että vapaaehtoisen uupumus johtuu usein kahdesta erisyydestä: liiallisesta antautumisesta vapaaehtoistyölle tai motivaation hiipumisesta. Vapaaehtoiset tekevät vapaaehtoistoimintaa vapaa-ajallaan, usein oman työnsä tai opiskeluidensa ohella, jonka vuoksi vapaaehtoiselle voi tulla paineita omasta ajankäytöstään ja jaksamisestaan. Toisinaan vapaaehtoisen motivaatio voi hiipua, jolloin vapaaehtoistoiminta ei tunnu enää mielekkäältä. Vapaaehtoisuus alkaa muuttua velvollisuudeksi ja äärimmillään syyllisyydentuntoiseksi suorittamiseksi. Usein toimintaa kuitenkin jatketaan velvollisuuden tunteesta, joka on pidemmän päälle hyvin uuvuttavaa. Vapaaehtoisen olisikin tällöin tärkeää pysähtyä pohtimaan vapaaehtoisena toimimistaan: miksi hän on toiminnassa mukana ja arvioida onko toiminnassa mukana oleminen kannattavaa. (Sauri 2010, 114.)

Myös Hokkanen ym. (2014, 75) pohtivat esiselvityksessään vapaaehtoistoimintaan liittyviä haasteita. Vapaaehtoistoiminnan kehittämisen näkökulmasta on mietittävä, kuinka vapaaehtoisen kehittymisen mahdollisuuksia voidaan tukea esimerkiksi tilanteissa, joissa uuden oppiminen ja henkilökohtainen kehittyminen ovat hyvin merkityksellisiä vapaaehtoiselle itselleen. Sillä näin ollen vapaaehtoistehtävien tulisi olla vapaaehtoiselle riittävän haasteellisia, jotta niiden kautta voitaisiin kokea haasteita. On kuitenkin huomioitava, etteivät tehtävät saa olla kuitenkaan liian haastavia, jotta ne pystyttäisiin toteuttamaan onnistuneesti. Entäpä miten käy niille vapaaehtoistehtäville, joita kukaan ei koe tarpeeksi motivoiviksi? (Hokkanen ym. 2014, 75.)

4 LAPSEN SOSIAALISET SUHTEET

Vuorovaikutus ja sosiaaliset suhteet ovat hyvin tärkeitä lapsen kehityksen kannalta. Kehityspsykologiassa on tutkittu, että jo varhaisvaiheessa lapsen ja aikuisen välinen vuorovaikutus on tärkeää lapsen aivojen ja tunteiden kehitykselle. Vuorovaikutus ja sen laatu ovat tärkeässä asemassa lapsen kasvussa, identiteetin muodostumisessa ja oppimisessa. Jokainen lapsi tarvitsee läheleen ihmisen, jonka kanssa vuorovaikutuksen laatu on hyvää, sillä hyvässä vuorovaikutuksessa syntyy myös luottamus. (Bardy 2013, 18.) Sosiaaliset suhteet ovat monella eri tavalla tärkeitä lapselle itselleen kuin myös lapsen kehitykselle. Esimerkiksi kaverisuhteissa lapset oppivat sosiaalisia taitoja ja empatiakykyä. Toimiminen kavereiden kanssa ei ole merkittävää ainoastaan tulevaisuudessa tarvittavien taitojen oppimisen kannalta, vaan se on merkityksellinen osa lasten arkea ja sosiaalisen identiteetin rakentumista. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010.)

Jo ensimmäisistä kokemuksista lähtien pienikin lapsi on aktiivinen vaikuttaja sosiaalisissa suhteissaan. Kaiken ikäiset lapset ovat usein hyvin motivoituneita osallistumaan vuorovaikutukseen. Harvoin lapset haluavat vetäytyä syrjemmälle toimimaan yksin. Ystävyysuhteiden luomisen perustana voidaan pitää lasten omaa pyrkimystä turvallisuuden ylläpitämiseen. Tutkimuksissa on osoitettu, että pienimmätkin lapset etsivät niin aikuis- kuin kaverisuhteistaan ystävyyttä, kumppanuutta kuin emotionaalista yhteyttä. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010.) Tämän takia on todella tärkeää, että jokaisella lapsella olisi yksikin tärkeä aikuinen, joka vastaa lapsen vuorovaikutukseen ja on aidosti läsnä.

4.1 Aikuisen ja lapsen välinen vuorovaikutussuhde

Vuorovaikutussuhteet ovat hyvin merkityksellisiä ihmisen hyvinvoinnin kannalta (Bardy 2013, 19). Laadultaan hyvä vuorovaikutus on ehto lapsen ihmisenä kasvamiselle. Lapsen kasvu kulkee hyvään suuntaan, kun hänellä on mahdollisuus voida jakaa omia erilaisia tunteitaan, ilojaan sekä surujaan turvallisen aikuisen kanssa. (Mattila 2011, 67). Varhainen vuorovaikutus alkaa jo raskausaikana ja se vaikuttaa muun muassa lapsen tunteiden säätelyn kehittymiseen (Kokkonen 2010, 79). On huomattava, että vuorovaikutukseen kuuluu paljon muutakin kuin pelkästään puhe. Vuorovaikutuksen tulee olla moni-

puolista, jotta lapsi kokee aikuisen olevan oikeasti läsnä. Lapsi havainnoi aikuisen eleitä ja ilmeitä, ja siksi on tärkeää, että aikuinen pystyy näyttämään aidosti positiivisia tunteitaan lapselle. Myös fyysinen kosketus on tärkeää vuorovaikutuksessa. Fyysisen kosketuksen kautta lapsi luo uskallusta toimintaansa ja oppii tunnistamaan kehonsa rajoja. Lisäksi fyysinen kosketus mahdollistaa lapselle omien tunteiden turvallisen näyttämisen ja lohdutuksen saamisen. Kosketus rauhoittaa lasta ja antaa hänelle turvallisuuden tunnetta. (Salo 2012, Leppänen & Malmi 2013, 16 mukaan.)

Kokemuksiemme pohjalta olemme huomanneet, että lapsista huomaa, kuinka paljon he nauttivat aikuisen huomiosta ja he myös usein pyytävät aikuisia leikkimään heidän kanssaan. Lapsi tarvitsee aikuisen huomiota, jotta hän tuntee, että hänet huomataan ja hänestä välitetään. Aikuisen on tärkeää näyttää esimerkiksi kysymyksillä ja aidolla kuuntelulla, että hän haluaa oikeasti tietää lapsen asioista ja häntä kiinnostaa. Jos aikuinen ei ole aidosti läsnä, lapsi aistii sen ja ymmärtää, että aikuinen ei välitä. Vaikka lapsen ympärillä olisi monia ihmisiä koko ajan, mutta nämä aikuiset eivät olisi aidosti läsnä, olisi se sama kuin lapsi olisi aivan yksin. Jos aikuinen ei ole aidosti läsnä, lapsi tuntee itsensä yksinäiseksi. (Mattila 2011, 67.) Kun lapsi opettelee myönteistä vuorovaikutusta, on erityisen tärkeää, että aikuinen antaa lapselle aikaa, välittämistä sekä läsnäoloa. Lapsi pystyy tutkimaan omia vahvuuksiaan ja kokeilla erilaisia lähestymistapoja myönteisen palautteen, opettamisen sekä oikean toiminnan mallintamisen avulla. (Myönteisen vuorovaikutuksen tukeminen s.a.)

MLL:n kaveritoiminnassa yhtenä haasteena voi olla juuri oikeanlaisen vapaaehtoisen löytäminen lapselle. Vapaaehtoistyöntekijällä ei välttämättä ole aiempaa kokemusta lapsista, eikä hän välttämättä tiedä kaikkien asioiden tärkeydestä ja merkityksestä lapselle. Jos vapaaehtoistyöntekijä ei sovellu lapsen tukijaksi, siitä voi olla haittaa myös lapselle, esimerkiksi itsetunnon kehitykselle. Olisi tärkeää, että lapsi pystyisi nauttimaan aikuiskaverinsa seurasta ja kokisi, että hän voi olla oma itsensä siinä. Parhaimmillaan kaveritoiminta toteutuukin juuri näin ja lapsi saa toiminnan myötä elämäänsä luotettavan ja aidon aikuisen ystävän. Kun lapsi kokee voivansa olla oma itsensä, lapsi pystyy olla avoimempi ja silloin hän myös luottaa aikuiseen, joka puolestaan tukee lapsen kehitystä ja itsetuntoa.

4.2 Turvallisten aikuissuhteiden merkitys

Hyvän kasvun ja kehityksen edellytyksenä on, että jokainen lapsi saa tarvitsemaansa turvallisuutta. Lisäksi lapsen kehityksen kannalta on hyvin merkittävää, että lapsi saa solmittua hyvälaatuisen kiintymyssuhteen ainakin yhteen ihmiseen. Lapsen elämässä turvallisuutta luovista tekijöistä suuressa roolissa ovat turvalliset aikuiset. Lapselle turvallinen kasvuympäristö on yksi tärkeimmistä hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä. Turvallisuuden tunne myös vahvistaa sekä kehittää lapsen itsetuntoa. Lapsi voi hyvin, jos hänellä on lähelläan aikuisia, joihin hän pystyy luottamaan ja kiintymään sekä aikuisia, joilta hän saa tarvitsemansa tuen. (Hurme & Kyllönen 2014, 9; Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 115.) Eri ikävaiheissa lapsi tarvitsee aina rinnalleen turvallista aikuista, vaikka lapsi ei samalla tavalla hae turvaa kuin nuorempana (Mattila 2011).

Kaikki lapset tarvitsevat arvostusta, hoivaa ja turvallisuuden tunnetta. On vaikeaa olla korostamatta, kuinka merkittävässä roolissa aikuiset ovat lapsen hyvinvoinnin kannalta. Aikuinen pystyy edistämään lapsen mielen hyvinvointia olemalla turvallinen aikuinen lapselle. Jopa vain yksi turvallinen ihmissuhde voi olla todella merkittävä mielenterveyden suojatekijä. (Turvalliset aikuiset 2014.) Aikuisten tehtävänä on luoda lapselle turvallinen tunne ja ympäristö. Turvallinen aikuissuhde antaa lapselle mahdollisuuden puhua ja keskustella, jolloin lapsi kokee tulleen kuulluksi ja huomioduksi. (Penttilä 2012.) Aikuisen tulee antaa lapselle kiireetöntä aikaa ja kuunnella sekä ymmärtää lapsen tunteita. Aikuisen tehtävä on ottaa vastaan lapsen sekä positiiviset että negatiiviset tunteet ja nimetä niitä lapselle, sillä sen kautta lapsi oppii säätämään tunteitaan. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 120.)

On hyvin tärkeää, että lapsella on saatavilla turvallinen aikuinen. Lapsi tarvitsee luotettavan ja saatavilla olevan aikuisen rinnalleen, jotta hän pystyy kehittämään omaa stressinsietokykyä, tunteiden säätelykykyä sekä kykyä luoda ihmissuhteita myös myöhemmällä iällään. Turvallinen ja luotettava aikuinen havainnoi lapsen tunne- ja vireystilaa sekä on valmis vastaamaan lapsen viesteihin lempeästi, oikeaan aikaan ja johdonmukaisesti. Tällainen aikuinen alkaa näyttäytymään lapsen silmissä turvalliselta ja luotettavalta ihmiseltä hänen rinnallaan. (Kokkonen 2010, 81.)

Aikuisen ja lapsen välinen kohtaaminen alkaa aina vuorovaikutuksella. Vuorovaikutusta aletaan automaattisesti rakentamaan ja vahvistamaan. Vuorovaikutuksen kautta aikuinen pystyy luomaan lapseen tunnesiteen ja sitä kautta lapsi alkaa luottamaan aikuiseen. Tunnesidettä kutsutaan myös merkityssuhteeksi. Tunneside antaa lapselle merkin siitä, että lapsi on tärkeä, hänet hyväksytään ja hänen ajatuksiaan kuunnellaan. Näiden kautta lapsi tuntee itsensä merkitykselliseksi ja hän saa rinnalleen turvallisen aikuisen. (Hurme & Kyllönen 2014, 81.) Kun lapsella on mahdollisuus olla vuorovaikutuksessa turvallisen aikuisen kanssa, hänen turvallisuuden tunteensa voimistuu (Mattila 2011, 67). Turvallisen aikuisen tulee kuitenkin asettaa lapselle rajoja, vaikka lapsi ei niistä pitäisi. Rajat ovat tärkeitä lapselle, niiden kautta lapsi tuntee rakkautta ja rajat myös luovat lapselle turvallisuuden tunnetta. Oman kokemuksemme myötä olemme havainneet usean lapsen kohdalla, että vaikka lapset pistävät vastaan aikuisten asettamille rajoille, lapsesta kuitenkin huomaa, että rajat rauhoittavat häntä.

4.3 Itsetunto ja sosiaaliset suhteet

Ihmisen itsetunto voi olla todella heikko, todella vahva tai jotain siltä väliltä. Lapsilla itsetunto on kuitenkin vasta kehittymässä, jonka myötä sitä on erittäin tärkeää tukea ja kehittää jo varhaisessa vaiheessa. Itsetunto on ihmisen sisällä oleva tunne siitä, että hän on arvokas ja hyvä. Itsetuntoon liittyy vahvasti ihmisen kyky luottaa itseensä, pitää itsestään sellaisenaan kuin on sekä arvostaa itseään heikkouksistaan huolimatta. Lisäksi se on kykyä arvostaa toisia ihmisiä. Itsetuntoon liittyy myös kyky nähdä oman elämän arvokkuus ja pitää elämänsä tärkeänä. Ihmisen tekemät ratkaisut ja oma toiminta ovat yhteydessä hänen itsetuntoonsa sekä taas toiminnan seuraukset vaikuttavat ihmisen itsetuntoon. Elämässä onnistumisen ja pettymyksen kokemukset aiheuttavat ihmisen itsevarmuudentunteeseen vaihtelevuutta. (Keltikangas-Järvinen 2017.)

Sosiaaliset suhteet vaikuttavat lapsen itsetuntoon ja omanarvontuntoon. Aikuisen rooli on todella tärkeä lapsen itsetunnon rakentumiselle. Lapsi tarvitsee rinnalleen edes yhden tärkeän aikuisen, joka on luotettava, turvallinen, ja joka

näkee sekä kuulee lapsen aidosti. Aikuisen tulee myös pitää lapsen olemassaolon oikeutta selviönä sekä lisätä lapsen uskoa tulevaisuuteen ja elämässä pärjäämiseen. Edellä mainittujen asioiden toteuduttua lapsi pystyy vahvistamaan omaa itsetuntoa ja omanarvontunnetta. (Mattila 2011, 19.) Jokainen lapsi voi saada oman vanhemman lisäksi turvallisen ja merkityksellisen aikuisen kaveritoiminnan myötä.

Aikuinen toimii lapsen tukijana. Aikuisen on tärkeää iloita yhdessä asioista lapsen kanssa ja kannustaa lasta. Tukemalla ja kannustamalla lasta aikuinen pystyy vaikuttamaan lapsen itsetunnon kehittymiseen. Myös lapsen kohdassa pelkoa, on tärkeää, että aikuinen on valmiina lohduttamassa. Edellä mainittujen asioiden kautta lapsi pystyy luottamaan aikuiseen ja sitä kautta oppii luottamaan myös itseensä. (Lapsen itsetunnon tukeminen 2017.) MLL:n kaveritoiminnassa vapaaehtoinen aikuinen toimii lapsen kannustajana ja tukijana.

5 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET

Heikkinen (2014) tutki opinnäytetyössään lasten ja vanhempien kokemuksia Mannerheimin Lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaanpiirin kaveritoiminnasta. Heikkisen tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa perheiden kokemuksia kaveritoiminnasta ja tutkimuksessa tuodaan esille vanhempien ja lasten kokemuksia. Tutkimukseen osallistui kolme vanhempaa ja neljä lasta, jotka olivat iältään 7–12-vuotiaita. Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja tutkimuksessa käytettiin aineistonkeruumenetelmänä kyselylomaketta, joka oli suunnattu vanhemmille. Tutkimuksessa lapsille oli puolestaan oma tehtävä, jossa he saivat valita piirtämisen tai kirjoittamisen. (Heikkinen 2014).

Tutkimuksessa MLL:n kaveritoimintaan osallistuneet lapset olivat viihtyneet tukikaverinsa seurassa ja kokeneet tukikaverinsa mukavaksi. Kaikki tutkimukseen osallistuvat vanhemmat olivat kokeneet toiminnan hyödylliseksi ja hyväksi lapselleen. Kaveritoiminnan kerrottiin tukeneen lapsen sosiaalistumista ja antaneen rohkeutta muiden lasten kanssa toimimiseen. Kaveritoiminnan myötä lapsen oli koettu saavan miellyttävää tekemistä ja mahdollisuuden tutustua hänelle uusiin ihmisiin. Heikkinen toteaa tutkimuksessaan, ettei itsetun-

non vahvistumista pystynyt vielä mittaamaan toiminnan ollessa uutta. Tutkimuksessa kuitenkin painottui, että lapsista oli tullut kaveritoiminnan myötä avoimempia ja sosiaalisempia myös toisten lasten kanssa. (Heikkinen 2014.)

Hannolan (2012) YAMK-opinnäytetyössä tutkittiin Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lapin piirin tukihenkilötoiminnassa olleiden tuettavien lapsiperheiden kokemuksia heidän saamastaan tuesta. Lisäksi perheiden kokemusten kartoittamisella Hannola sai uutta tietoa ennaltaehkäisevän tukimuodon eli tukihenkilötoiminnan merkityksestä lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin edistämiseksi. Hannolan tutkimuksessa selvisi, että tukihenkilötoiminta oli edistänyt erityisesti lasten sosiaalisten suhteiden määrää, laatua sekä lasten osallisuutta. Esimerkiksi osallisuudella on tärkeä merkitys syrjäytymisen ehkäisyssä ja lasten osallisuuden edistäminen onkin yhtä tärkeämpää. (Hannola 2012.)

Hannolan tutkimustulokset voidaan jakaa neljään eri kategoriaan. Lapset olivat kokeneet saaneensa tukihenkilötoiminnasta niin toiminnallista (mielekkäs toiminta lisääntynyt), emotionaalista (säännöllinen yhteydenpito ja tapaamisten keskustelut), tiedollista (vapaaehtoisten antamat neuvot ja ohjeistus) kuin aineellista tukea (mahdollisuus käydä eri tapahtumissa ja paikoissa). (Hannola 2012.)

Mannonen (2019) tutki opinnäytetyössään Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kymen piirin (nyk. Kaakkois-Suomen piiri) kaveritoimintaa vanhempien kokemaana. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia, millaisia kokemuksia Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kymen piirin kaveritoimintaan osallistuneiden lasten vanhemmilla oli kaveritoiminnasta ja sen vaikutuksista lapsen elämään. Opinnäytetyön tavoitteena oli hankkia MLL:n Kymen piirille tietoa, jota voidaan käyttää esimerkiksi uusien vapaaehtoisten rekrytointiin sekä toiminnan ja koulutusten kehittämiseen. Tutkimuksen myötä kartoitettiin lapsen suhdetta aikuiskaveriin sekä selvitettiin, millaisia vaikutuksia kaveritoiminnalla oli lapsen sosiaaliseen verkostoon sekä itsetuntoon. (Mannonen 2019.)

Mannonen valitsi tutkimusmenetelmäkseen survey-tutkimuksen. Survey-tutkimus on tutkimusstrategia ja sen tavoitteena on selvittää tiettyjen ominaisuuksien, tapahtumien tai ilmiöiden vuorovaikutusta, yleisyyttä, esiintymistä tai ja-

kautumista. Yksi olennaisemmista aineistonkeruumenetelmistä survey-tutkimuksessa on kysely, jonka Mannonen toteutti Webropol-kyselynä. Kohderyhmäksi kyselyyn valittiin kaveritoiminnan vanhemmat (24 vanhempaa, joista 11 vastasi), joille oli tehty ensimmäiset toimintaan kuuluvat seurantapuhelut. Kyselystä rajattiin pois perheet, jotka olivat olleet toiminnassa mukana vasta alle kaksi kuukautta, koska arveltiin, että kahden kuukauden ajalta on vielä liian aikaista arvioida toiminnan vaikutuksia luotettavasti. Kysymyksissä selvitettiin kaveritoiminnassa olevan lapsen ikä, syyt kaveritoimintaan hakeutumiselle, aikuiskaverin ja lapsen välistä suhdetta, kaveritoiminnan vaikutuksia lapsen itsetunnolle, kaveritoiminnan vaikutuksia lapsen sosiaaliselle verkostolle sekä sitä oliko kaveritoiminta vaikuttanut lapsen mielialaan tai käyttäytymiseen. (Mannonen 2019.)

Mannosen tutkimuksessa selvisi, että yksinäisyys oli ollut suurin syy kaveritoiminnan aloittamiselle. Toisena syynä oli, että lapsi kaipasi lisää tekemistä vapaa-ajalle ja kolmantena oli tarve aikuiselle juttukaverille. Yli puolet (64 %) vastaajista kertoivat kaveritoiminnan vaikuttaneen mielialaan tai käyttäytymiseen positiivisesti. Esimerkiksi osa vanhemmista koki lapsensa olleen iloisempi, reippaampi tai innokkaampi. Yksi vastaajista mainitsi myös, että lapsen itseluottamus oli lisääntynyt toiminnan myötä. Noin neljännes (27 %) kertoi, että kaveritoiminta ei ollut heidän mielestään vaikuttanut lapsen mielialaan tai käyttäytymiseen. Vastaajista (9 %) koki, että kaveritoiminnalla oli ollut negatiivista vaikutusta lapsen mielialaan tai käyttäytymiseen. Lähes kaikki kyselyyn vastanneista (91 %) olivat sitä mieltä, että toiminta oli vastannut lapsen tai perheen tarpeisiin. Vastaajat olivat lisäksi kirjoittaneet viimeiseen avoimeen kysymykseen positiivisia asioita kaveritoiminnasta. Esimerkiksi vanhemmat vastasivat pitävänsä kaveritoimintaa hyödyllisenä ja suosittlevansa sitä lämpimästi muillekin. (Mannonen 2019.)

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kaakkois-Suomen piirin kaveritoimintaa ei ole aikaisemmin tutkittu lasten kokemuksien näkökulmasta, jonka myötä koimme yhdessä toimeksiantajamme kanssa tämän aiheen ja näkökulman hyvin tärkeäksi ja ajankohtaiseksi.

6 LASTEN HAASTATTELUTUTKIMUS

Lasten haastattelututkimukseen liittyy paljon omanlaisia haasteita. Haastattelutilanteissa meidän oli otettava muun muassa lapsen ikä ja hänen temperamenttinsa huomioon ja soveltaa haastattelun kulkua tilanteen mukaan. Toisin sanoen meidän tuli edetä jokaisessa haastattelussa jokaisen haastateltavan lapsen omien ehtojen mukaisesti. Sillä se tapa tai tyyli mikä sopi toisen lapsen kanssa, ei välttämättä sopinutkaan toisen kanssa. Helavirran (2007) mukaan lapset haastattelun kohteena ja yksityinen koti haastatteluympäristönä asettavat lukuisia eri haasteita haastattelututkimukselle tehden siitä monin paikoin ennakoimattoman ja erityisen. Lasten erilaiset ominaisuudet kuten temperamentti ja ikä asettavat haastattelijan tietynlaiseen tasapainotteluun ja joustavuuteen tiedonkeruun suhteen lasten erilaisuuden ja eroavuuksien kanssa. Parhaimmillaan tämän nähdään johtavan lasten yksilöllisten havaintojen, käsitysten ja kokemusten parempaan kohtaamiseen. (Helavirta 2007, 638.)

Roos & Rutanen (2014) korostavat artikkelissaan ”Metodologisia haasteita ja kysymyksiä lasten tutkimushaastattelussa”, ettei lasten haastatteluissa eri haastatteluvaiheiden erottaminen toisistaan ole suinkaan suoraviivaista, vaan tunnustelun prosessi ja tutustuminen jatkuvat läpi koko haastattelun. Lasten haastatteluille ovat tunnuksenomaista erityisesti hetkittäisyys ja muuntuvuus, jonka vuoksi tarkkojen ennakkoon tehtyjen suunnitelmien sijasta avoimuus ja tietynlainen väljyys ovat suositeltavimpia keinoja haastattelujen suorittamiseen. (Roos & Rutanen 2014.)

Jouduimme pohtimaan etukäteen myös erilaisia varasuunnitelmia, mikäli haastattelutilanteet eivät syystä tai toisesta käynnisty, esimerkiksi jos lapsi ei jännityksensä vuoksi uskalla heittäytyä mukaan keskusteluun. Tällaisissa tilanteissa pohdimme muun muassa piirtämisen, erilaisten leikkien tai nallekorttien mukaan ottamista haastattelun tueksi ja tilanteen keventämiseksi. Roos & Rutanen (2014) käsittelivät artikkelissaan piirrosten mukaan ottamista lasten haastatteluiden tueksi. Tutkimuksessa lasten annettiin piirtää aiheesta ”minun päiväkotini” ennen virallisen haastattelun aloittamista. Piirrosten mukaan ottaminen nähtiin toimivaksi ratkaisuksi, sillä piirrosten avulla lapsen kanssa oli helpompi päästä keskustelun alkuun. Piirtäminen toimi samalla myös eräänlaisena lämmittelyvaiheena varsinaiselle haastattelulle. (Roos & Rutanen 2014,

34.) Nallekorteista ja niiden käytöstä avaamme enemmän tämän luvun loppupuolella.

Järjestimme kaikki haastattelutilanteet haastateltavien lapsien omissa kohteissa, jonka myötä kaikki lapset haastateltiin heille tutussa ja turvallisessa kotiympäristössä, joka puolestaan tuki lapsen turvallisuuden tunnetta. Eskola & Vastamäki (2015) toteavat, ettei haastattelupaikka ole mitenkään epäolennainen tekijä haastattelun onnistumisen kannalta, sillä kyse on kuitenkin monialaisten sosiaalisten tekijöiden määrittelemästä vuorovaikutustilanteesta. Haastattelulla on suurempi todennäköisyys onnistua, kun se toteutetaan haastateltavan ”kotikentällä” esimerkiksi hänen kotonaan. (Eskola & Vastamäki 2015, 30.)

Lasten haastatteluja suunniteltaessa meidän tuli huomioida, että on hyvin vaikeaa ennakoita, kuinka kauan kunkin lapsen haastattelu tulisi kestämään. Gollop (2000) & Helavirran (2007) mukaan lasta haastatellessa itse haastattelutilanteeseen ei voi täysin aukottomasti ennalta valmistautua, sillä lasten haastattelutilanteet ovat tyypillisesti hyvin yllättäviä. (Roos & Rutanen 2014, 29.) Lasten haastattelutilanteille ovat luonteenomaisia hetkittäisyys ja muuntuvuus kuten myös haastattelijan mahdollinen hämmentyminen, sillä lasten kertomat asiat ovat usein varsin moninaisia. Lapsia haastatellessa tutkija voikin kokea tilanteen ja tiedonsaannin haastavaksi, sillä lapset kertovat asioita hyvin monikanavaisesti hyppimällä asiasta toiseen. Puheen lisäksi lapset käyttävät paljon eleitä, ilmeitä ja liikkeitä, jotka ovat tärkeänä osana lapsen kerronnassa. Joskus lasten puheet voivat olla myös vaikeasti ymmärrettävissä ja lisäksi lapset voivat olla myös hyvin lyhytsanaisia. Lapsen puheen epäselvyys voi tuottaa tutkijalle haasteita tulkita lapsen viestiä, ja joskus lasten haastattelut eivät välttämättä tuotakaan kaikkea tarpeellista tietoa tutkimusta varten, mitä tutkija oli aluksi ajatellut. (Roos & Rutanen 2014, 29.) Huomasimme samoja piirteitä myös meidän omissa haastatteluissa, joiden sisältöä avaamme enemmän 7.3.-alaluvussa.

Helavirta (2007) huomasi lasten haastattelututkimuksia tehdessään, ettei perinteinen kysymys ja vastaus -asetelma ollutkaan kovin toimiva tapa keskustella lasten kanssa. Tapa oli liian jäykkä ja se rajoitti lasten kerrontaa sekä luonnollista vuorovaikutusta. Sen sijaan avoimien kysymysten kuten ”Mitä sinä

ajattelet siitä?” tai ”Kerrotko siitä lisää?” huomattiin toimivan lasten haastattelutilanteissa. (Helavirta 2007, 634.) Haastattelutilanteissa meidän oli kiinnitettävä huomiota siihen, että saimme tilanteista mahdollisimman rentoja ja luonnollisia. Pyrimme antamaan lapsille tilaa miettimiseen ja vastaamiseen sekä esittämään mahdollisimman avoimia kysymyksiä, joiden avulla lapsi pystyi täydentää kertomaansa. Yksi hyvin tärkeä huomioon otettava asia oli johdattelevien kysymysten välttäminen.

Mikäli lapsi ei lähtenyt keskusteluun mukaan esimerkiksi jännityksen tai kysymyksen haasteellisuuden vuoksi, käytimme haastattelun apuna nallekortteja. Nallekortteja voi käyttää kaikenikäisten kanssa ja monissa erilaisissa tilanteissa ja paikoissa. Nallekorttien avulla opetellaan tunteiden tunnistamista, sanoittamista sekä tunteiden ilmaisemista. Ne auttavat myös ymmärtämään tunteiden vaikutusta omaan käyttäytymiseen. Nallekortit toimivat myös hyvänä apuvälineenä puheeksi ottamisessa ja sanoittamisessa. Joissakin tilanteissa lasten on esimerkiksi vaikeaa sanoittaa omia ajatuksiaan, jolloin nallekortit toimivat hyvänä apuna. (Pesäpuu s.a.) Käytimme kolmessa haastattelussa nallekortteja apuna keskustelun tukena, sillä koimme, että osan lapsista oli hyvin vaikeaa sanoittaa tunteitaan erityisesti viimeisen esittämämme kysymyksen ”*Osaisitko kuvata itseäsi, millainen olit ennen kuin sinulla ei ollut vielä aikuista kaveria? Entä osaisitko kuvata itseäsi nyt?*” kohdalla. Emme käyttäneet haastatteluissa kaikkia nallekortteja, vaan valitsimme korttipakasta haastatteluun 7 erilaista nallekorttia, joista lapset saivat valita mieleisensä kortit (kuva 1).

Kuva 1. Haastatteluissa käytetyt nallekortit

7 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Tässä luvussa lähdemme kuvaamaan tarkemmin sitä, miten suunnittelimme ja toteutimme opinnäytetyömme. Avaamme tutkimuksemme lähtökohtia, sen suunnittelua ja toteutusta. Opinnäytetyömme toteutettiin yhteistyössä Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kaakkois-Suomen piirin kanssa heidän tarpeistaan lähtöisin ja tutkimus suunniteltiin yhteistyössä Kaakkois-Suomen piirin tukihenkilötoiminnan koordinaattoreiden kanssa. Tämän lisäksi hyödynsimme suunnittelussa tutkimusmenetelmiin liittyvää kirjallisuutta.

Opinnäytetyöprosessimme käynnistyi hiljalleen jo vuoden 2018 aikana. Keväällä 2018 keskustelimme ensimmäisessä harjoittelussamme piirin tukihenkilökoordinaattoreiden kanssa mahdollisista opinnäytetyöaiheista. Meitä molempia kiinnosti opinnäytetyön tekeminen joko piirin perhekummi- tai kaveritoimintaan liittyen. Jätimme asian muhimaan joksikin aikaa, kunnes syksyllä 2018 meihin otettiin MLL:n puolelta yhteyttä ja kerrottiin potentiaalisesta opinnäytetyön aiheesta, jolle heillä olisi erityistä tarvetta. Koska syksy oli meille molemmille erityisesti koulun puolesta jo hyvin kiireinen, sovimme palaavamme asi-

aan vuoden vaihteessa, jolloin opinnäytetyö olisi muutoinkin meille ajankohtaisempi.

Tammikuun 2019 loppupuolella opinnäytetyömme starttasi virallisesti käyntiin yhteisellä palaverilla toimeksiantajamme kanssa. Kävimme yhdessä läpi opinnäytetyötä koskevia tavoitteita, suunnitelmia, toteutusta ja aikatauluja. Tämän palaverin pohjalta aiheeksemme muotoutui ”Lasten kokemuksia MLL:n Kymen piirin kaveritoiminnasta” (nyk. Kaakkois-Suomen piiri). MLL:n kaveritoiminta valikoitui aiheeksemme muun muassa siksi, ettei toimintaa ollut aikaisemmin tutkittu lasten näkökulmasta ja koimme yhdessä toimeksiantajan kanssa aiheen ajankohtaiseksi ja tärkeäksi. Kuun vaihteessa vahvistimme aiheen koululle, huhtikuussa allekirjoitimme opinnäytetyösopimukset ja keväällä aloitimme teoreettisen viitekehyksen kirjoittamisen.

Alun perin meidän oli tarkoitus suorittaa haastattelut kesällä, mutta tutkimusluvan puuttuessa pääsimme jatkamaan opinnäytetyötä vasta lokakuussa 2019, jolloin saimme tutkimusluvan. Marraskuun puolivälissä pidimme välipalaverin toimeksiantajamme kanssa, jossa täsmensimme muun muassa opinnäytetyön tavoitteita, aikataulua ja toteutusta, sillä kaveritoiminnan tavoitteet olivat tarkentuneet syksyn aikana. Yhdessä työn tilaajan kanssa pohdimme myös saatekirjeen ja teemahaastatteluiden sisältöä, kuten minkä tyyppisiä kysymyksiä sisällytämme haastatteluun. Tapaamisemme jälkeen viimeistelimme saatekirjeen ja käytimme sen ohjaavalla opettajalla kommentoitavana, jonka jälkeen välitimme sen toimeksiantajalle kommentoitavaksi. Kirje hyväksyttiin heti ja marraskuun loppupuolella tukihenkilökoordinaattorit välittivät saatekirjeen eteenpäin perheille ja jäimme odottelemaan perheiden yhteydenottoja. Tavoitteenamme oli haastatella perheet joulukuun 2019 - tammikuun 2020 välisenä aikana.

Joulukuun alkupuolelle mentäessä emme olleet saaneet yhtäkään yhteydenottoa kuluneen kahden viikon ajalta, jonka vuoksi saatekirjeet lähetettiin vielä uudestaan perheille. Lopulta joulukuun aikana olimme puhelimitse (tekstiviestein ja/tai puheluihin) yhteydessä neljään eri perheeseen ja kävimme haastattelussa kuun aikana kahta eri lasta. Tammikuun puolella teimme kolme haastattelua ja helmikuussa yhden, viimeisen haastattelumme. Saimme kasaan

kaikki kuusi haastattelua, joka oli myös tavoitteenamme tutkimussuunnitelmassa. Pyrimme heti haastatteluiden jälkeen litteroimaan aineistot, jotta ne olisivat mahdollisimman tuoreessa muistissa. Aineiston analysoinnin aloitimme maaliskuussa 2020, jonka jälkeen kirjoitimme opinnäytetyömme johtopäätökset ja pohdinnan. Alun perin opinnäytetyömme piti valmistua joulukuun 2019 mennessä, mutta erinäisten viivästysten vuoksi opinnäytetyömme valmistui vasta loppukeväästä 2020. Lisää mietteitä aikatauluihin liittyen löytyy opinnäytetyömme pohdinnasta.

7.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyömme aihe kohdistui työn tilaajan toiveiden mukaisesti lasten kokemuksiin MLL:n Kaakkois-Suomen piirin kaveritoiminnasta, sillä piirin kaveritoiminnasta ei oltu aikaisemmin tehty tutkimuksia lasten näkökulmasta. MLL:n Kaakkois-Suomen piirin kaveritoimintaa oli aikaisemmin tutkittu vain vanhempien kokemana, jonka myötä lasten kokemuksia käsittelevälle tutkimukselle oli tarvetta. Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää, millaisia kokemuksia kaveritoimintaan osallistuneilla lapsilla oli Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kaakkois-Suomen piirin kaveritoiminnasta ja miten toiminta oli vaikuttanut heidän elämäänsä. Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa MLL:n Kaakkois-Suomen piirille tietoa, jota toimeksiantaja voi hyödyntää kaveritoiminnan ja koulutustensa kehittämiseen sekä tietoa, jota järjestö voi hyödyntää niin vuosiraportoinnissa kuin piirin omassa raportoinnissaan heidän toimintansa rahoittajille. Vuonna 2018 piirin toiminta rahoitettiin STEA-avustuksilla, kunta-avustuksilla, Opintokeskus Siviksen tuella, koulutusten ja perhepalveluiden myynnillä, jäsenmaksutuotoilla sekä muiden MLL:n toimintaa tukevien tahojen tuella (Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kymen piiri 2019, 25).

Mannerheimin Lastensuojeluliiton toiminnan suurin rahoittaja on Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus eli STEA. STEA on itsenäinen valtionapuviranomainen, joka toimii sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä. STEA vastaa osaltaan siitä, että Veikkauksen pelituottoja kohdistetaan sosiaali- ja terveystieteiden yleishyödyllisiin hankkeisiin, jotka edistävät hyvinvointia ja terveyttä. Esimerkiksi Veikkaus Oy (ent. RAY) myönsi Mannerheimin Lastensuojeluliitolle vuodelle 2017 yhteensä 2,961 miljoonaa euroa avustuksia muun

muassa yleisavustuksena lastensuojelutyön tukemiseen, perhekeskustoimintaan, lasten ja nuorten puhelimeen ja tukioppilastoimintaan. (Rahoitus 2018.)

STEA:n toimintaa ohjaavat vuosittaiset painotukset, valtionavustuslaki ja strategia (STEA-avustukset s.a.). Lakisääteisenä velvollisuutena STEA:n tulee valvoa avustusten asianmukaista käyttöä sekä arvioida avustetun toiminnan vaikutuksia ja tuloksia. Kaikilla, jotka saavat avustuksia STEA:lta, on velvollisuus raportoida avustuksen käytöstä vuosittain. (Raportointi, valvonta ja arviointi s.a.) Mannerheimin Lastensuojeluliitto saa STEA:lta yleisavustusta sekä kohdennettua toiminta-avustusta. Kohdennetulla toiminta-avustuksella tehdystä toiminnasta (Ak-avustus) on pyydettyä toimitettava STEA:lle tuloksellisuus- ja vaikutus selvitys eli TVS. Esimerkiksi vuonna 2019 STEA pyysi tuloksellisuus- ja vaikutus selvityksen noin 300 Ak-avustuskohteelta. Avustuksen saajan eli tässä asiayhteydessä MLL:n tulee arvioida avustetun toiminnan tuloksellisuutta suunnitelmallisesti ja säännöllisesti. Arviointi ja seuranta on järjestettävä siten, että selvityksellä voidaan luotettavasti varmistaa käytettävän avustuksen tarkoituksenmukaisuus ja tuloksellisuus. (Tuloksellisuus- ja vaikutus selvitys s.a.)

Opinnäytetyömme perustana toimivat MLL:n Kaakkois-Suomen piirin kaveritoiminnan keskeisimmät tavoitteet. Tavoitteina on lapsen itsetunnon ja vuorovaikutustaitojen vahvistaminen sekä syrjäytymisen ja yksinäisyyden ehkäisy, jolloin lapsen kokemus osallisuudesta vahvistuu. Lisäksi tavoitteena on laajentaa lapsen sosiaalista verkostoa ja lisätä mielekästä tekemistä lapsen arkeen, jolloin toiminta tuottaa iloa ja hyvää mieltä. Kaveritoiminnan myötä lapsi saa turvallisen ja luotettavan suhteen aikuiseen ja kokee itsensä tärkeäksi, joka on myös yksi kaveritoiminnan keskeisimmistä tavoitteista. (Kytö 2020.)

MLL:n kaveritoiminnan tavoitteiden pohjalta muodostimme yhdessä toimeksiantajamme kanssa kolme tutkimuskysymystä. Ensimmäinen tutkimuskysymyksemme käsittelee lapsen käsitystä kaveritoiminnan aloittamisen syistä. Toisella tutkimuskysymyksellä halutaan saada tietoa siitä, miten kaveritoiminta on vaikuttanut lapsen elämäntilanteeseen / niihin syihin, joiden vuoksi toiminta aloitettiin. Kolmas tutkimuskysymys käsittelee sitä, miten kaveritoimintaa on toteutettu. Esimerkiksi mitä kaveritapaamiset ovat pitäneet sisällään.

1. Mikä on lapsen käsitys kaveritoiminnan aloittamisen syistä?
2. Miten kaveritoiminta on vaikuttanut lapsen elämäntilanteeseen / niihin syihin, joiden vuoksi kaveritoiminta aloitettiin?
3. Miten kaveritoimintaa on toteutettu?

7.2 Tutkimusmenetelmä

Tässä luvussa kerromme tutkimusmenetelmästä ja sen valinnasta. Tutkimusmenetelmän valinta tulee aina perustella, sillä perustelut toimivat tärkeänä pohjana työn uskottavuudelle ja luotettavuudelle (Kananen 2015, 64–67). Opinnäytetyömme on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Laadullisessa tutkimuksessa keskitytään määrän sijasta laatuun, jonka myötä laadullinen tutkimusmenetelmä soveltui tutkimukseemme parhaiten. Kvalitatiivisen tutkimuksen yksi yleisimmistä aineistonkeruumenetelmistä on haastattelu (Tuomi & Sarajärvi 2018, 62). Toteutimme tähän opinnäytetyöhön liittyvän aineistonkeruun yksilöllisinä teemahaastatteluina haastateltavien anonymiteetin huomioiden.

Toteutimme haastattelut teemahaastattelun eli puolistrukturoidun haastattelun keinoin, joka on yksi yleisimmin käytetyistä tutkimushaastattelun muodoista. Puolistrukturoidulla haastattelulla tarkoitetaan vapaamuotoista keskustelua, jonka taustalla vaikuttavat olennaisesti tutkimuskysymykset. Tutkimusongelmasta pyritään löytämään keskeisimmät aiheet tai teemat, joita haastattelussa olisi hyvin olennaista käsitellä tutkimusongelman vastaamisen kannalta. Teemahaastattelussa haastattelu etenee siis ennalta valittujen teemojen ja niihin pohjautuvien tarkentavien kysymysten varassa. Sillä ei ole kuitenkaan merkitystä, missä järjestyksessä teemat tulevat käsitellyiksi, vaan tavoitteena on, että haastateltava voi antaa kaikista teemoista oman kuvauksensa ja käsitellä ne itsensä kannalta sopivimmassa järjestyksessä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 65; Vilka 2015, 79.) Valitsimme aineistonkeruumenetelmäksi teemahaastattelun, koska tarkoituksenamme oli saada tietoa kaveritoiminnasta lasten omasta näkökulmasta käsin ja antaa lapsille mahdollisuus kertoa vapaasti omista kokemuksistaan ja näkökulmistaan. Haastattelun teemat valitsimme sen perusteella, mistä halusimme saada haastattelussa tietoa. Esimerkiksi yksi haastattelun teemamme koski kaveritapaamisten sisältöä, sillä yhden tut-

kimuskysymyksemme tarkoituksena oli saada tietoa kaveritapaamisten sisälöstä.

Haastattelun yhtenä etuna on erityisesti sen joustavuus, sillä haastattelussa on mahdollisuus esimerkiksi oikaista väärinymmärryksiä, toistaa kysymys tai selventää sanamuotoja niin tarvittaessa. Kysymykset voidaan esittää myös siinä järjestyksessä missä tutkija katsoo ne aiheelliseksi. Haastattelun etuihin kuuluu lisäksi se, että haastatteluluvasta sovitaan aina henkilökohtaisesti, jolloin haastateltavat sitoutuvat usein haastatteluun ja harvoin enää kieltäytyvät haastattelusta luvan annettuaan. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 63–64.) Koimme haastatteluiden joustavuuden isoksi eduksi lasten haastattelututkimuksessa, sillä teemahaastattelun myötä meillä oli haastattelutilanteessa mahdollisuus pysähtyä vaikean kysymyksen kohdalle, toistaa kysymys ja tarvittaessa tarkentaa ja syventää sitä lapselle, mikäli hän ei heti ymmärtänyt kysymystä.

Teemahaastattelussa ei tarkoituksena ole kuitenkaan kysyä mitä vain, vaan tavoitteena on pyrkiä löytämään tutkimuksen tarkoituksen ja ongelmanasettelun kannalta merkityksellisiä vastauksia. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 65.) Lisäksi teemahaastattelun yksi vahvuuksista on, ettei kynnys aineistosta analyysiin ole niin korkea kuin mitä usein laadullisen aineiston kanssa on. Litteroinnin jälkeen haastatteluaineistoa voidaan järjestää uudestaan teemoittain niin, että joka teeman alle kerätään jokaisen haastateltavan vastaus teemaan liittyen, jonka jälkeen aineistoa on vaivatonta analysoida teemoittain. 7.4. luvussa avaamme tarkemmin tutkimusaineistomme analysointia.

7.3 Aineistonkeruu

Opinnäytetyömme kohderyhmäksi valittiin ne lapset, jotka olivat olleet toiminnassa mukana vähintään kolme kuukautta. Rajasimme juuri toiminnan aloittaneet lapset pois, koska toimeksiantajan kanssa koimme, että näiden lasten oli vielä liian varhaista arvioida toiminnan vaikutuksia luotettavasti. Tietosuojasivistä MLL ei luovuttanut perheiden yhteystietoja eteenpäin ulkopuolisille eli tässä tapauksessa meille opiskelijoille, vaan MLL:n tukihenkilökoordinaattorit lähettivät puolestamme perheille saatekirjeen. Saatekirjeessä (liite 1) pyydettiin haastattelusta kiinnostuneita olemaan suoraan meihin yhteydessä. Jotta opinnäytetyömme tutkimus tavoittaisi mahdollisimman laajasti kohderyhmän,

saatekirje lähetettiin WhatsAppilla pääsääntöisesti kaveritoiminnan ryhmäkeskusteluihin. WhatsAppin myötä kohderyhmä tavoitettiin tavallista sähköpostia paremmin, sillä kyseinen viestintäväline on tavallisesti tukihenkilötoiminnan yhteydenpidon käytössä. Saatekirje lähetettiin perheille eteenpäin pdf-tiedostona, jotta se avautuisi mahdollisimman monella eri laitteella. Saatekirjeen sisällössä korostettiin haastatteluiden anonymiteettiä ja luottamuksellisuutta, jonka lisäksi pyrimme tekemään kirjeestä mahdollisimman siistin ja selkeän.

Pääsääntöisesti perheet ottivat meihin saatekirjeen tiimoilta yhteyttä ja sovimme heidän kanssaan joko tekstiviestitse tai puhelulla haastattelun ajankohdasta. Muutama vanhemmista otti ensin piirin koordinaattoriin yhteyttä, joka puolestaan välitti meille vanhemman numeron, jonka jälkeen olimme perheeseen yhteydessä. Paikoin oli hieman haastavaa saada sovitettua monen ihmisen aikataulut yhteen ja osaa haastatteluista jouduttiin useamman kerran siirtämään muun muassa sairastapauksien vuoksi. Onneksi meidän aikataulumme oli lopulta hyvin joustava, sillä ihan alkuperäisen aikataulun mukaan emme olisi kerenneet suorittamaan kaikkia haastatteluja niiden siirtymisen vuoksi. Tämän myötä opimme taas, kuinka tärkeää on varata mieluiten liikaa kuin liian vähän aikaa, oli kysymys sitten mistä tahansa opinnäytetyönprosessin vaiheesta.

Itse haastattelutilanteissa halusimme panostaa erityisesti alkututustumiseen, koska tilanne oli lapselle entuudestaan vieras, emmekä lapsen kanssa tunteet toisiamme. Alkututustumisen tehtävänä oli vapautuneen ja miellyttävän ilmapiirin luomisen lisäksi luoda myös luottamuksellinen (keskustelu)suhde meidän ja haastateltavan lapsen välille (Eskola & Vastamäki 2015, 32). Haastatteluista tehdessä huomasimme, kuinka uudenlainen tilanne uusien ihmisten ympäröimänä oli monelle lapselle jännittävä tilanne. Kiinnitimme huomiota myös siihen, että haastattelutilanteessa meillä haastattelijoilla oli ”valta-asema” eli meitä oli aina kaksi aikuista (haastattelijaa) yhtä haastateltavaa lasta kohden. Meidän oli otettava huomioon, että kyseinen asettelu saattaa entisestään jännittää lapsia ja voi vaikeuttaa haastattelun etenemistä. Eskola & Vastamäki (2015) korostavat valta-aseman olemassaoloa ja sen pienentämisen tärkeyttä. Tutkija ja haastateltava voivat haastattelutilanteessa esimerkiksi asettua vierekkäin istumaan vastakkain istumisen sijasta. Vieretysten is-

tuessa on usein helpompi ymmärtää ja tulla ymmärretyksi sekä luoda mahdollisimman rento ilmapiiri haastattelutilanteen ajaksi. (Eskola & Vastamäki 2015, 32.)

Aluksi ajatuksenamme oli, että toinen meistä haastattelihoita ottaisi enemmän kontaktia lapseen ja toinen jäisi hieman enemmän ”taka-alalla” keskittyen dokumentointiin, jotta saisimme valta-asemaa hieman häivytettyä. Koimme itse haastattelutilanteissa kuitenkin parhaimmaksi osallistua haastatteluihin tasaväkisesti ja otimme molemmat kontaktia lapseen ilman, että kumpikaan jäi toista enemmän taka-alalle. Valta-aseman pehmentämiseksi hakeuduimme haastattelutilanteissa pääsääntöisesti aina lapsen tasolle tai hieman alemmas, usein lattialle rennosti istumaan. Kahdella haastattelukerralla haastattelu tapahtui pöydän ääressä, lapsen niin itse toivoessa. Ehdotimme kuitenkin kaikille haastateltaville haastattelua myös heidän omassa huoneessaan, joka olisi lapselle mahdollisimman tuttu ja turvallinen ympäristö toteuttaa haastattelua.

Haastatteluja tehdessämme huomasimme, että alkututustuminen oli helpompaa lapsen omassa huoneessa, jossa pystyimme pyytämään lasta esimerkiksi esittelemään (lempi)lelujaan tai kertomaan huoneensa yksityiskohdista enemmän. Ennen ”virallisen” haastattelun aloittamista kerroimme aina lapselle mitä varten olemme tulleet häntä tapaamaan, mihin tarvitsemme hänen vastauksiensa ja mitä hänen vastauksilleen tapahtuu haastattelun jälkeen. Lisäksi kerroimme lapselle tallentavamme haastattelut, jotta myöhemmin muistaisimme mitä haastattelussa olemme tarkalleen jutelleet. Roos & Rutanen (2014) korostivat artikkelissaan sitä, että on tärkeää muistaa kysyä haastattelulupa myös lapselta itseltään. Lisäksi haastattelijan oli huomioitava, että lapsella oli oikeus päättää haastattelutilanne milloin tahansa hänen niin halutessaan. Lapselle oli lisäksi tärkeää kertoa, minne hänen vastauksensa menevät ja mitä niille tapahtuu haastattelutilanteen jälkeen. (Roos & Rutanen 2014, 33.) Haastattelun jälkeen kiitimme ja kehuimme aina lasta haastatteluun osallistumisesta, sillä ilman näitä tutkimukseen osallistuneita lapsia opinnäytetyömme ei olisi onnistunut. Lisäksi Kaakkois-Suomen piiri tarjosi haastatteluun osallistuneille lapsille kiitokseksi kaksi elokuvalippua paikalliseen elokuvateatteriin. Haastattelun jälkeen kerroimme lapsille pienestä ”yllätyksestä”, jolla halusimme kiittää heitä osallistumisesta, ja kaikki lapsista olivat hyvin innoissaan

saaduista leffalipuista.

Esim. 1

Haastattelija: Joo, hyvin oot vastailtu ja selkeesti oot tykänny olla mukana toiminnassa. Hieno juttu.

Lapsi D: Ja mie tykkään nii paljo että tämmöst toimintaa järjestää.

Haastattelija: Nii se on hyvä. Suositteletko muille?

Lapsi D: Joo todellaki.

Haastattelutilanteissa korostui hyvin lasten erilaisuus ja erilaiset ominaispiirteet. Osa lapsista, eli tässä tapauksessa haastatteluun osallistuneista iältään vanhimmat, puhuivat hyvin avoimesti ja runsaspuheisesti omista kokemuksistaan ja olivat hyvin sosiaalisia ja yhteistyöhaluisia. Nuorimmat haastateltavista lapsista vastasivat puolestaan hyvin lyhytsanaisesti esitettyyn kysymykseen, eivätkä osanneet varmastikaan ikänsäkään puolesta sanoittaa samalla tavalla tunteitaan ja kokemuksiaan kuin haastatteluun osallistuneet vanhemmat lapset. Näiden nuorempien lasten kohdalla mietimme jälkikäteen, että ihanteellisinta olisi ollut, että olisimme käyneet perheissä tutustumiskäynnillä ennen virallista haastattelukäyntiä. Tosin resurssien, välimatkojen ja aikataulujen puolesta emme olisi pystyneet näitä toteuttamaan. Mutta varmasti lasten jännitystä olisi lieventänyt se, että olisimme käyneet tutustumassa heihin etukäteen.

Vaikka kaikkien haastatteluiden runko ja teemat olivat pääpiirteittäin samat (liite 2) kaikki haastattelut olivat kuitenkin hyvin erilaisia, yksinkertaisestikin johtuen siitä, että kaikki lapset olivat hyvin erilaisia. Osa lapsista hyppi enemmän aiheesta toiseen, välillä puhuen aivan toisesta asiasta pitkäänkin, kun taas osa lapsista pysyi hyvin täsmällisesti aiheessa. Osa lapsista myös jännitti itse haastattelutilannetta paljon, erityisesti aluksi, mutta huomasi, että pääsääntöisesti suurin jännityksestä laantui haastattelun edessä. Osasta lapsista, erityisesti vanhemmista, jännitystä taas ei niin selkeästi huomannut ja lapset itsekkin kommentoivat haastattelun jälkeen, ettei haastattelutilanne ollut heistä lainkaan jännittävä.

Mielestämme haastattelut onnistuivat lähtökohtaisesti paremmin kuin mihin olimme varautuneet. Meillä ei kummallakaan ollut aikaisempaa kokemusta haastatteluiden tekemisestä, mutta lähdimme prosessiin hyvin avoimin mielin ja ilman ennakko-odotuksia. Toisella meistä oli paljon aikaisempaa kokemusta lasten kanssa toimimisesta niin työn kuin vapaa-ajan puolesta, jonka koimme ehdottomasti yhdeksi vahvuudeksi, jota hyödynsimme haastattelutilanteissa. Haastattelutilanteet pyrimme järjestämään niin, että haastattelimme kaikki lapset yksinään, jotta saisimme mahdollisimman hyvin lapsen oman äänen kuuluviin ja tuettua lapsen osallisuutta. Kahdessa haastattelussa tämä toteutui täysin, mutta neljässä haastattelussa lapsen vanhempi osallistui jollain tasolla jossain vaiheessa mukaan keskusteluun, tosin kolmessa haastattelussa vain yhdellä pienellä välikommentilla toisesta huoneesta käsin täydentäen. Aikuisen auttaessa lasta lapsi tuli kuitenkin tietoisesti siitä, että vanhempi kuuntelee, joka puolestaan saattoi vaikuttaa lapsen (tuleviin) vastauksiin. Yhdessä haastattelussa vanhempi oli koko haastattelutilanteen läsnä olleen lapsen kanssa samassa tilassa ja osallistuen muutaman kerran täydentävästi lapsen vastauksiin. Koimme kuitenkin, että tässä tapauksessa vanhempi toimi lapselle tärkeänä tukena haastattelun onnistumisen kannalta.

Kuten jo aiemmin tuli ilmi, lasten haastatteluihin liittyi paljon omanlaisia erityispiirteitä, eikä kyseinen kohderyhmä ollut suinkaan helpoimmasta päästä ensimmäisen haastattelututkimuksen toteuttamiseen. Litteroidessa huomasimme, että olimme haastatteluissa käyttäneet välillä johdattelevia kysymyksiä, erityisesti vähäpuheisempien lasten kohdalla. Pääsääntöisesti haastattelukysymyksemme olivat kuitenkin avoimia kysymyksiä, jonka puolesta emme usko vaikuttaneemme lasten vastauksiin juurikaan. Kaiken kaikkiaan haastattelut menivät kuitenkin kokonaisuudessaan hyvin ja saimme vietyä kaikki haastattelutilanteet loppuun asti sekä käsiteltyä lasten kanssa kaikki ennalta määrittämämme teemat. Eniten yllätyimme haastatteluihin käyttämästämme ajasta, joka oli keskimäärin lyhyempi kuin mihin olimme varautuneet. Esimerkiksi saatekirjeessä arvioimme haastatteluiden kestoksi tunnin, vaikka todellisuudessa haastattelut olivat kestoltaan maksimissaan 15 minuuttia. Ainakin olimme varanneet haastatteluihin tarpeeksi aikaa, joka oli pelkästään positiivinen asia. Saimme kuitenkin käytyä kiireettömästi kaikki teemat haastattelun

aikana tuossakin ajassa, joten emme näe haastatteluiden lopullista kestoa kuitenkaan huonona asiana.

7.4 Litterointi ja tutkimusaineiston analyysi

Jotta kerättyä aineistoa pystytään tutkimaan, on se ensin muutettava muotoon, jossa sitä voidaan tutkia. Haastatteluaineiston tapauksessa tällä tarkoitetaan nauhoitetun aineiston muuttamista tekstimuotoon, jota kutsutaan litteroinniksi. Monissa eri konteksteissa litterointi mainitaan työlääksi, mutta samalla sen korostetaan lisäävän tutkijan vuoropuhelua tutkittavan aineistonsa kanssa. Aineiston tekstimuotoon muuttaminen helpottaa kuitenkin myös itse analysointivaihetta eli aineiston läpikäymistä, ryhmittelyä ja luokittelua. (Vilka 2015, 88–89.)

Puolistrukturoidussa haastattelussa, jossa tarkoituksena on keskittyä tiettyihin asioihin, haastattelusta voidaan myös valikoida tutkimuksen kannalta vain oleellimmat kohdat. Mikäli siis aineiston analyysitapa ja tutkimuksen tavoite sallivat, voidaan tutkimusaineistoon tehdä vain osittainen litterointi. Osittainen litterointi voidaan toteuttaa esimerkiksi tutkimuksen omiin teemoihin pohjautuen. On kuitenkin huomioitava, että litteroinnin tulee aina vastata täsmälleen sitä, mitä haastateltavat ovat sanoneet eli haastateltavien puhetta ei litteroinnissa voi muokata. Tämä puolestaan tukee tutkimuksen luotettavuutta. (Vilka 2015, 89; Hirsjärvi & Hurme 2015.) Aineistoa rajatessa on otettava huomioon myös reliabiliteetin eli pysyvyyden ja validiteetin eli pätevyyden näkökulmat. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkijan on pohdittava, vastaako rajattu aineisto tutkimuskysymyksiin riittävästi ja voidaanko perustellusti olettaa, että sen pohjalta toteutettu tutkimus tuottaa luotettavaa tietoa tutkittavasta ilmiöstä. (Ruusuvuori ym. 2010, 13.) Aineiston rajaamisessa olennaista onkin se, että rajausta tulee aina olla perusteltu. Perustelut voi johtaa esimerkiksi tutkimusongelmasta ja -kysymyksistä, mutta tärkeämpää on osoittaa, että rajausta on tehty johdonmukaisesti. (Ruusuvuori ym. 2010, 11.)

Nauhoitimme haastattelut puhelimiemme ääninauhuri-sovelluksella, jonka olimme haastattelutilanteita varten ladanneet Google Play-kaupasta. Litteroimme kaikki haastattelut sanatarkasti niin, että kirjoitimme ne täysin samalla tavalla kuin mitä haastattelussa puhuttiin. Lisäksi merkitsimme ylös myös

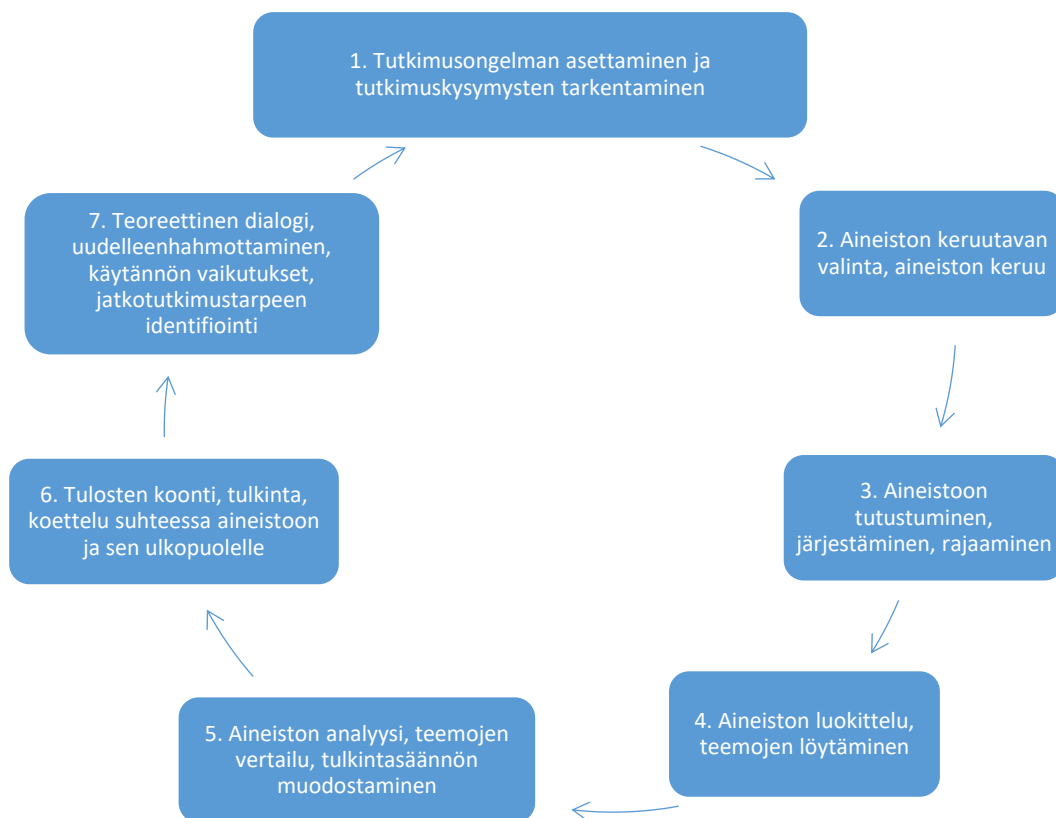
haastattelijoiden ja lasten omat mietinnät (esimerkiksi hmm ja mmh) ja puheessa pidetyt pidemmät tauot merkitsimme kolmella pisteellä (...). Jätimme litteroinnista pois ylimääräiset keskustelut, jotka eivät liittyneet lainkaan kaveritoimintaan, esimerkiksi pehmoleluista tai lemmikeistä käytyt keskustelut. Lopuksi tiivistimme vielä aineistoa niin, että jäljelle jäi vain tutkimuksemme kannalta olennainen tieto. Litteroimme haastattelut yhdessä aina heti haastattelu-tilanteiden jälkeen, jotta haastattelutilanteet olisivat tuoreessa muistissa. Koimme litteroimisen aika työlääksi vaiheeksi, sillä yhden haastattelun litteroimiseen kului yllättävän paljon aikaa. Litteroimme kaikki kuusi haastattelua erillisiksi tiedostoiksi, mutta myöhemmin yhdistimme kaikki haastattelut yhdelle asiakirjalle, jotta niitä olisi helpompi käsitellä. Yhteensä litteroitua aineistoa syntyi 17 sivua A4-kokoiselle sivulle fonttikoolla 12 rivivälin ollessa 1,5.

Aineisto analysoitiin teemoittelun keinoin, jossa aineistosta etsittiin järjestelmällisesti ennalta valitsemiamme teemoja. Teemahaastatteluaineisto analysoidaan pääsääntöisesti teemoittelemalla ja tyypittelemällä. Teemoittelulla tarkoitetaan aineiston jäsentämistä teemojen mukaan, jonka jälkeen aineisto pelkistetään. (Eskola & Vastamäki 2015, 43.) Tyypittelyllä tarkoitetaan tyypillisten asioiden kokoamista eli toisin sanoen aineiston tiivistämistä havainnollistaviin tyyppeihin (KvaliMOTV 2016). Tutkimuksen teemoja ei tule kuitenkaan sekoittaa suoraan haastatteluiden teemoihin, vaikka niistä tavallisesti alustava analyysi aloitetaankin. Aineiston analysointi, luokittelu ja tulkinta ovat kolme toisiinsa liittyvää, mutta kuitenkin kolme erilaista tehtävää. Esimerkiksi aineiston pelkkä luokittelu ei ole vielä analysointia, vaan ennemminkin kerätyn aineiston haltuunottoa ja tuntemista tukeva tehtävä. Luokittelua tehdessämme kävimme systemaattisesti läpi haastatteluaineistomme eri teemojen ja niille antamiemme värikoodien kautta. Kuitenkaan analyysiksi tätä vaihetta ei voida vielä kutsua. Toisin sanoen itse teemoittelu toimi vain pintaraapaisuna kerättyyn aineistoon, eikä analyysiksi riitä vain pelkkä aineiston luokittelu. Emme voineet siis piiloutua aineiston taakse ja jättää sitä puhumaan puolestaan, vaan ihan-teellisinta oli saada siitä irti sellaista tietoa, joka ei suorissa lainauksissa ole suoraan läsnä. (Ruusuvoori ym. 2010, 10–15, 184.)

Litteroinnin jälkeen luimme haastatteluaineistomme huolellisesti useampaan otteeseen läpi, jotta meille muodostuisi siitä mahdollisimman laaja kokonais-

kuva. Tämän jälkeen järjestimme aineistomme uudelleen teemoittain tutkimuskysymyksiimme pohjautuen niin, että joka teeman alle kerättiin jokaisen haastateltavan vastaus käsiteltävään teemaan liittyen. Merkitsimme jokaisen teeman eri korostusvärillä litteroituun aineistoon. Esimerkiksi keltaisella korostusvärillä merkitsimme litterointiaineistoon kaikki ne kohdat, joissa käsiteltiin sitä, mitä kaveritapaamiset olivat pitäneet sisällään eli mitä lapsi ja aikuiskaveri olivat yhdessä tehneet. Nostimme aineistosta aluksi esille neljä eri teemaa, jotka pohjautuivat pääsääntöisesti tutkimuskysymyksiin. Tämän jälkeen aineistoa oli helpompi lähteä analysoimaan ja jatkojalostamaan: otimme teema kerrallaan aineiston tarkasteluun ja pyrimme löytämään tutkimuksen kannalta antoisimmat vastaukset liittäen mukaan myös teoriaa. (Eskola & Vastamäki 2015, 43.)

Alla olevassa kuviossa kuvaamme analyysin eri vaiheita (kuva 2). Vaikka kuviossa eri vaiheet ovat analyttisesti eroteltu toisistaan, käytännössä ne liittyvät kuitenkin tiiviisti toisiinsa ja tapahtuvatkin joissain määrin päällekkäin ja limittein. Toisin sanoen vaiheet eivät seuraa toisiaan saumattomana jatkumona, vaan tutkija palaa tavallisesti eri vaiheista aiempiin niitä uudelleen tarkentaen ja arvioiden. Kuvioon voitaisiin lisätä siis takaisinpäin suuntaavia nuolia aina seuraavasta vaiheesta aiempaan. (Ruusuvuori ym. 2010, 10.)

Kuva 2. Analyysin vaiheet (Ruusu vuori ym. 2010, 10)

Aineistosta esille nousseet neljä pääteemaa olivat aluksi kaveritapaamisten sisältö, kaveritoiminnasta saadut / koetut vaikutukset, kaveritoiminnan aloittamisen syyt sekä neljäntenä mitä toiminta oli tuonut lapselle, joka myöhemmin yhdistimme samaksi pääteemaksi saatujen / koettujen hyötyjen kanssa. Näiden teemojen lisäksi aineistosta nousi esille kaksi uutta teemaa, jotka eivät suoraan pohjautuneet tutkimuskysymyksiin. Viides pääteema käsitteli lasten osallisuutta, sitä olivatko lapset saaneet itse vaikuttaa kaveritapaamisten sisältöön. Kuudes pääteema käsitteli lasten esittämiä kaveritoimintaan liittyviä toiveita, erityisesti tuleviin kaveritapaamisiin. Seuraavassa taulukossa (taulukko 1) esittelemme tutkimuskysymyksistä johdetut pääteemat sekä kaksi uutta pääteemaa, jotka nousivat esille analyysin aikana.

Taulukko 1. Aineistosta esille nousseet lopulliset teemat

TUTKIMUSKYSYMYKSET	PÄÄTEEMA	ALATEEMAT
1. Mikä on lapsen käsitys kaveritoiminnan aloittamisen syistä?	Kaveritoiminnan aloittamisen syyt Miksi lapsi mukana toiminnassa?	Arjen jakaminen Apua yksinäisyyteen
2. Miten kaveritoiminta on vaikuttanut lapsen elämäntilanteeseen / niihin syihin, joiden vuoksi kaveritoiminta aloitettiin?	Kaveritoiminnasta saadut / koetut vaikutukset Mitä toiminta on tuonut lapselle?	Sosiaalinen tuki Koettu turvallisuus Motoristen taitojen vahvistuminen Koetut vaikutukset
3. Miten kaveritoimintaa on toteutettu?	Kaveritapaamisten sisältö	Yhdessä tekeminen Yhteinen harrastaminen
	Kaveritapaamisten sisältöön vaikuttaminen	Lasten osallisuus Lapsen ääni kuuluviin
	Kaveritoimintaan liittyviä toiveita	Toiveita aikuiskaverille

8 TUTKIMUSTULOKSET

Haastattelut toteutettiin joulukuun 2019 - helmikuun 2020 välisenä aikana ja kaiken kaikkiaan tutkimukseen osallistui kuusi lasta, joista kolme oli Kouvolasta, kaksi Lappeenrannasta ja yksi Haminasta. Haastatellut lapset olivat iältään 6–11-vuotiaita ja kaikki olivat tyttöjä. Anonymiteetin säilyttämiseksi emme julkaise tutkimuksessamme lasten oikeita nimiä, vaan käytämme lapsista koodinimiä: lapsi A, lapsi B, lapsi C, lapsi D, lapsi E ja lapsi F. Puhuimme lasten kanssa heidän aikuiskavereista etunimillä, mutta anonymiteetin säilyttämiseksi olemme korvanneet nämä kohdat aikuiskaveri-nimikkeellä. Tutkimustulokset ovat haastateltujen lapsien mielipiteitä ja kokemuksia.

Haastattelumateriaaleihin on merkitty kahdella katkoviivalla (- -) kohdat, joista on poistettu tutkimuksen teeman kannalta epäolennaista keskustelua.

Seuraavaksi lähdemme avaamaan saamiamme tutkimustuloksia. Olemme tutkimuskysymysten pohjalta muodostaneet analysointivaiheessa kolme erilaista pääteemaa, jotka jakaantuvat vielä lukuisiin eri alateemoihin. Lisäksi analyysivaiheessa aineistoista nousi kaksi kokonaan uutta pääteemaa, joita lähdemme myös avaamaan. Seuraavissa alaluvuissa avaamme siis tarkemmin viittä tutkimuksessa esille noussutta alateemaa, jotka on johdettu pääteemoista. Alateemat, joita lähdemme käsittelemään ovat apua yksinäisyyteen, sosiaalinen tuki, yhdessä tekeminen, lasten osallisuus ja toiveita aikuiskaverille.

8.1 Apua yksinäisyyteen

Ensimmäinen tutkimuskysymyksemme käsitteli kaveritoiminnan aloittamisen syitä. Kysyimme haastatteluissa lapsilta, osaisivatko he kuvailla itseään, millaisia he olivat ennen sitä kun heillä oli aikuiskaveri ja millaisia he olivat nyt (tällä hetkellä) kun heillä oli ollut aikuinen kaveri. Jotkut lapsista osasivat kertoa, minkä takia heille oli kaveritoiminta aloitettu. Monet lapset kertoivat saaneensa aikuiskaveristaan seuraa, kun eivät halunneet olla yksin tai muuten vain heidän aikansa kävi joskus tylsäksi. Yksi lapsista mainitsi saaneensa turvallisuuden tunnetta aikuiskaveristaan, sillä ennen aikuiskaveria häntä oli välillä pelottanut kotona. Yksi lapsista myös kertoi, että hänelle suositeltiin kaveritoimintaa koulun kautta erityisesti vapaa-ajan harrastusten tukemiseen, koska hän ei osannut uida. Yksi lapsista kertoi olevansa huomionkipeä kotona, joten hän kertoi saaneensa aikuiskaverin myötä enemmän yksityishuomiota itselleen. Lisäksi yksi lapsista mainitsi, että hänen äitiänsä helpottaa, kun hän on välillä jonkun toisen aikuisen kanssa.

Esim. 1

Haastattelija: Osaisitsä kuvata sitä silleen että tota miks sulle on tullu aikuinen ystävä?

Lapsi A: Noo... Me ei uskallettu välil olla kotona ku tääl kuulu selasii ihmeellisii äänii ni sit äiti halus meille noi.

Haastattelija: Mmm okei.

Lapsi A: Jaa sitte muutenki nii saisi tehdä kaikkee että ei yksin tarvis tehdä mitää.

Esim. 2

Haastattelija: Osaisitsie kertoo meille et miks sul on aikuinen kaveri tää (aikuiskaveri) et miks te tapaatte?

Lapsi C: Öö mulle tarjottii tämmöstä... Sitä tarjottii ykkös kakkosille sillo viime vuonna. Ei syyslukukaudel vaa silloi öö silloin ku mä olin kakkosella ni sillo syyskaudella.

Haastattelija: Ai koulussa tarjottiin vai kuka tarjos?

Lapsi C: Nii siis öö MLL tarjos sitä (paikkakunnan) kouluun. Öö... sinne meijän koulun rehtorille ja sitte se laitto aina vanhemmille viestiä ni sitte mä halusin sen.

Haastattelija: Oliko sul joku et miks sä halusit sen?

Lapsi C: Mm... Mun tota koulun... toi... mikä se nyt on... ihme siis joku (rehtori) ni se on meijän koulun niiku mikä ihme se nyt on. En mä tiedä mutta siis kuitenkin ni se suositteli sitä mulle sen takia, koska mä en osaa uida ni sitte ainaki sen takia et mä oppisin uimaa.

Esim. 3

Haastattelija: Se on kiva. Osaisit sie kertoa meille et miks siul on tällain aikuinen kaveri?

Lapsi D: Öö... No siis mie oon aika semmonen niinkun huomionkipee ja täällä kotona mie en saa yksityistä huomiota hirveesti ni sitte (aikuiskaverin) kanssa mie saan sellasta yksityishuomiota ni se on kyl tosi kiva.

Esim. 4

Haastattelija: Osaisitsä kertoa että miks sulla on tämmönen aikuinen kaveri?

Lapsi E: No. Joskus ku äitil kestää töissä. Ni sit ei... emmä halua olla yksin.

Esim. 5

Haastattelija: Joo. Osaisit sie kertoa meille miksi sul on aikuinen kaveri? Et miksi sul on tää (aikuiskaveri)?

Lapsi F: No... ööö... äitiä helpottaa kun mä oon välillä (aikuiskaverin) kanssa.

Haastattelija: Mmh nii kyllä.

Lapsi F: Etten mie oo kokoaja häiritse.

Haastattelija: Ihana. No se on ihan totta et sit on kiva kun on muitakin aikuisia.

Lapsi F: Ei aina tarvi olla äitin kans kun on (aikuiskaveri).

8.2 Sosiaalinen tuki

Toiseen tutkimuskysymykseemme pohjautuen halusimme selvittää, minkälaisia vaikutuksia lapset kokivat saaneensa kaveritoiminnasta. Suurin osa lapsista koki, että oli tullut iloisemmaksi aikuiskaverin myötä. Yksi lapsista kertoi, että hän oli oppinut uusia taitoja aikuiskaverinsa myötä ja mainitsi kehittyneensä uimataidoissa ja eläinten hoitamisessa. Kaikki lapset kokivat saaneensa aikuiskaverista seuraa, ettei heidän tarvinnut olla yksin. Yksi lapsi mainitsi saaneensa aikuiskaveriltaan yksityishuomiota, jota hän ei kokenut muuten niin paljon kotona saavan. Lapsi kertoi myös, että kaikki hänen arjen surut ja huolet jäivät taakseen, kun hän pääsee aikuiskaverinsa seuraan. Lapsi koki saaneensa myös paljon voimaa ja jaksamista päiväänsä, kun hän tiesi, että aikuiskaveri oli tulossa ja he olivat yhdessä menossa tekemään jotain.

Kolmen lapsen kanssa käytimme nallekortteja apuna pääosin tunteiden sanottamiseen viimeisen kysymyksen kohdalla, jossa lapsen piti kuvailla aluksi itseään, minkälainen oli ollut ennen kaveritoimintaa ja sen jälkeen kuvailla itseään, minkälainen oli nyt kaveritoiminnan myötä. Yksi lapsista, jonka kanssa käytimme nallekortteja, mainitsi kokeneensa olleensa aina iloinen, myös ennen aikuiskaveria. Lapsi valitsi molempien kysymysten kohdalla saman nallekortin, jossa olevan nallen kuvaili näyttävän iloiselta (kuva 4). Esimerkki 3:n kohdalla käytimme myös nallekortteja apuna ja esimerkin alle laitamme kuvallitteen lapsen valitsemista korteista (kuva 3).

Haastattelija: Osaisitsä kuvata itteäs sillee että millainen sä oot ollu ennenku sulla ei oo ollu sitä ystävää?

Lapsi A: No sellast et tuolla ainaki ku alhaalla kuulu jotai äänii. Meil on alakerrassa kellari ni kuulu jotai ääniin ni sit oli aina sellai pelokas tunne.

Haastattelija: Okei. No nyt jos sun pitäs verrata sitä minkälain sä oot nyt ku sul on ollu se kaveri ni osaatsä sanoo?

Lapsi A: No nyt ei oo niin että nytte ku on kaveri ni on paljo haus-kempaa ja sitte ei totaa hirveesti ku on nytte sillee että on tullu sil-lee että on paljo turvallisempi olo tääl kotona.

Esim. 2

Haastattelija: Osaisitko kuvata silleen et ku sul ei aikasemmin ollu tätä (aikuiskaveria) ni millanen sä olit silloin tai minkälain sun tunnetila oli tai?

Lapsi D: No... siis öö miehän oon sillee niiku yleisesti aika stres-saantunu koulusta ja sillee vaikka miulla ei sillee mitenkää erityi-sen huonosti mee. Mut silti aina välil se stressaa ja jotenki kaikki semmoset arjen surut ja huolet jää sinne (aikuiskaverilla) niiku taakse ja sit voi vaa niiku pitää hauskaa.

Haastattelija: Mmm se on tosi kiva.

Lapsi D: Et se on kiva nytte et on sellanen paikka että.

Haastattelija: Nii kuulostaa tosi kivalle ja hyvälle et sulla sit on tommonen ystävä. Mut nytte ku sulla on sit ollu tää (aikuiskaveri) ni minkälain sun tunne on niiku tällä hetkellä? Onks se muuttunu niiku siitä ku sulla ei ollu vielä (aikuiskaveria) tai?

Lapsi D: No siis niiku on... ja niiku nii et en oo nii yksityishuomion kipee niiku ennen. Ja muuteki niiku se tuo tosi paljon jaksamista ja voimaa miun päivää, jos mie tiän et niiku mie tiän et niiku (ai-kuiskaveri) tulee ja me mennää tekee jotain.

Esim. 3

Haastattelija: Mut nyt sitteku sul on ollu aikuinen kaveri ni tunnetsä et sä oisit jotenki erilainen?

Lapsi E: No joskus.

Haastattelija: Osaatsie sanoo et millä tavalla?

Lapsi E: Noo..

Haastattelija: Tai sit mul on itseasiassa tämmöset tota nallekortit-kii et jos sul on helpompi kuvata. On vähä vaikee kysymys. Et jos sie osaisit tämmöisel kuvaa.

Haastattelija: Tässä on tällaisia erilaisia nalleja. Sä voit vähän katsoa niiden ilmeitä. Minkälaisia tunteita niillä nalleilla on? Niil on kaikilla vähä erilainen. Ni jos sulle sanottais nyt et minkälainen sä olit silloin kun sulla ei ollut sitä (aikuiskaveria) ni miten sä kuvailisit näillä nallekorteilla itseäsi?

Lapsi E: No varmaan toi.

Haastattelija: Miltä se nalle susta näyttää?

Lapsi E: No vähän semmoselta... tylsältä..

Haastattelija: Okei eli sä valitsit sen. Ja nyt sitten kun sulla on ollu (aikuiskaveri) ni minkälainen sun tota nallekortti ois tällä hetkellä?

Lapsi E: Toi.

Haastattelija: Miten sä kuvaillet sitä? Miltä se näyttää sun mielestä?

Lapsi E: No se näyttää sellaselta et sillä on hyvä mieli.

Kuva 3. Lapsi E:n valitsemat nallekortit

Kuva 4. Lapsi F:n valitsema nallekortti

8.3 Yhdessä tekeminen

Kolmantena tutkimuskysymyksenä halusimme selvittää sitä, miten kaveritoimintaa oli toteutettu ja mitä kaveritapaamiset olivat pitäneet sisällään. Tutkimukseen osallistuneet lapset kokivat kaikki kaveritoiminnan kivana ja hyvänä

toimintana. Lapset kertoivat haastattelussa asioita, joita he olivat tehneet yhdessä aikuiskaveriensa kanssa. Moni lapsista mainitsi käyneensä aikuiskaverinsa kanssa uimahallissa / uimassa. Lisäksi kaksi lapsista mainitsi käyneensä elokuvissa aikuiskaverinsa kanssa. Useamman lapsen vastauksissa toistui myös leipominen, lapset kertoivat leiponeensa yhdessä muun muassa pipareita, kuppikakkuja ja makkapaloja. Yksi lapsista kertoi piirtäneensä ja pelanneensa aikuiskaverinsa kanssa lautapelejä. Näiden lisäksi lapset mainitsivat käyneensä aikuiskaverin kanssa ulkoilemassa metsässä, tanssineensa, kuunnelleensa musiikkia ja tehneensä korvakoruja.

Keskimäärin tutkimukseen osallistuneet lapset kertoivat näkevänsä aikuiskaveriaan noin 1–3 kertaa kuukaudessa ja kysyttäessä tapaamiskertojen lukumäärän sopivuudesta lapset olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä tapaamiskertojen määrään. Toiset lapsista sanoivat näkevänsä kaveriaan useammin kuin toiset. Monet lapsista kertoivat myös viihtyneensä hyvin aikuiskaverinsa kanssa. Lisäksi kysyttäessä lapsilta, miksi aikuiskaverin kanssa on ollut kivaa, yksi lapsista kertoi aikuiskaverin olevan samantyyppinen kuin hän itse eli tosi huumorintajuinen ja puhelias.

Esim. 1

Haastattelija: Mitä te yleensä tota ootte tehny sen sun ystävän kanssa?

Lapsi A: Öö... No me ollaa, ollaa käyty uimassa sit öö... me ollaan käyty siin ilmases elokuvaa, joka oli eilen.

Haastattelija: Ahaa okei.

Lapsi A: Ja sitte me käytii, ollaa käyty ulkona ja oltu pelaamas tääl kotoon.

Haastattelija: Ootko viihtyny sun ystävän kaa?

Lapsi A: Joo.

Esim. 2

Haastattelija: Mitäs kaikkea työ ootte tehny sun kaverin kaa?

Lapsi B: No öö me käytii uimahalli... ollaa käyty uimahallis. Ja ollaan käyty kattoos se ilmanen Frozen-elokuva.

--

Haastattelija: Joo. Ja ööm... nii osasitsie sanoo että onks teil ollu kivaa yhdessä? Ootsie tykänny olla (aikuiskaverin) kanssa?

Lapsi B: Oon tykänny.

Esim. 3

Haastattelija: No minkälaisii asioita te ootte tehny yhes (aikuiskaverin) kanssa?

Lapsi D: Öö no meil on sellanen yhteinen lempparijuttu öö.. tota leipominen.

--

Haastattelija: Onks teil tota kivaa yhdessä ku te vietätte aikaa?

Lapsi D: No siis on ihan tosi kivaa, myö molemmat tykätää musiikista ja (aikuiskaverilla) on sen kotona noi kajarit ni välillä kuunnellaa musiikkii ja melkein aina ku oon sen kotona ja tanssitaa ja tehää kaikkee.

Haastattelija: Joo, osaisitsä sanoo viel et miks on ollu kivaa?

Lapsi D: Öö... No just ainaki se et (aikuiskaveri) on niiku samantyyppinen ku mie, se on niiku tosi huumorintajuinen ja puhuu paljo.

Esim. 4

Haastattelija: Minkälaisii asioita te teette (aikuiskaverin) kaa tai mitä ootte tehny?

Lapsi F: Ollaa oltu ainaki metsässä, menty uimahallii ja... en muista enempää.

--

Haastattelija: Tota ni ku sä (aikuiskaverin) kans vietät aikaa ni onks teil kivaa yhdessä?

Lapsi F: Mmm.

8.4 Lasten osallisuus

Lapset kertoivat suunnittelevansa pääsääntöisesti aina yhdessä aikuiskaveriensa kanssa, mitä he aikovat tapaamiskerralla tai -kerroilla tehdä. Kysyttäessä, olivatko lapset itse saaneet vaikuttaa tapaamisten sisältöön, jokainen lapsi kertoi saaneensa esittää kaverilleen toiveita, joita he olivat usein yhdessä toteuttaneetkin.

Esim. 1

Haastattelija: Okei, aika kiva. Oot sä ite toivonu niitä mitä te teette vai onks ystävä ehottanu sulle?

Lapsi A: Joo, mä oon ite toivonu niitä mut on myös (aikuiskaveri) niitä ehottanu mulle.

Esim. 2

Haastattelija: Saat sä (aikuiskaverilta) toivoo et mitä te aina tekisitte vai onks (aikuiskaverilla) ideoita vai?

Lapsi C: Mm. On (aikuiskaverillakin) ideoita mutta mä saan kans päättää niiku tai ehdottaa.

Haastattelija: Ootteks te tehny niitä asioita mitä sä oot ehdottanu?

Lapsi C: Mm. Mä oon kyl ehdottanu et mentäs... vähä suksimaa ja pulkkailemaa mut kattokaa pihalle. Hahaha. Se ei taida kyl toteutuu.

Haastattelija: Mmm. Nonii. Siel ei oo nyt kyl yhtää luntaa ni se on vähä vaikeeta, haha.

Esim. 3

Haastattelija: Okei, ootsä sit aina niiku toivonu näit juttuja vai ootteks te yhdessä miettiny vai?

Lapsi D: No siis.. No niiku mä oon välil toivonu jos äiti on kysyny niiku (aikuiskaverilta) että mitä (minä) haluis tehdä ja sitte yleensä

niiku jos äiti on sopinu (aikuiskaverin) kaa ja aina se tietää et mie tykkään ni sit se aina sanoo miulle et joo käy.

Esim. 4

Haastattelija: Mmm. Toivotsä aina (aikuiskaverilta) et mitä te tekisitte vai onks (aikuiskaveri) sanonu sulle et tehääkö näin vai?

Lapsi F: No me päätetää yhdessä.

Haastattelija: Mmm. Onks sulla toiveita (aikuiskaverille) aina?

Lapsi F: Välillä. Jos mie en tiä ni sit me mennää vaa johonki. Mut jos huomenna on joku sadekeleli ni me mennää kirjastoo, jos on sadekeleli.

8.5 Toiveita aikuiskaverille

Kysyimme lapsilta myös minkälaisia toiveita heillä olisi kaveritoimintaan liittyen, pääsääntöisesti mitä he haluaisivat yhdessä aikuiskaverin kanssa yhdessä vielä tehdä. Puolet lapsista eivät osanneet suoraan mainita mitään tiettyä tekemistä mitä he toivoisivat ja yksi lapsista mainitsi toisessa yhteydessä hiihtämisen toiveekseen. Kaksi lasta osasivat kertoa enemmän toiveistaan ja mainitsivat muun muassa uimisen, leipomisen sekä huvipuistossa käynnin toiveikseen.

Esim. 1

Haastattelija: No se on vaa hyvä asia. Se on kiva, että viihtyy. Onks sul sit jotain mitä sie haluisit viel tai mitä tekisit sen (aikuiskaverin) kanssa?

Lapsi A: No... Ehkä mentäis viel uuestaa uimaa.

Haastattelija: Nii se oli kivaa.

Lapsi A: Ja sit me pelattais ja leivottais viel vähän pipareit.

Haastattelija: Nii joulupipareita ja sit koristella niitä, se on kivaa.

Lapsi A: Joo nii. Meijän pitää ostaa niitä koristelujuttui. Meil viimeks oli vaa valkosta sellast juttuu mitä pystyy laittaa.

Esim. 2

Haastattelija: Paljon ootte kerenny. Mm.. Mitä tota onks sul jotain toiveita mitä sä haluaisit vielä tehdä sen kaverin kanssa?

Lapsi D: Noo... Niinkun öö semmosii kesäjuttuja ois et mä haluisin käyä senkaa huvipuistossa ainaki niiku viime vuonnaks me meinattii käydä mut en muista että niiku et ihanku se ei ois onnistunu. Tai jotain muuta. Ja sit semmonen öö... niikun sit leipominen ois hirveesti sitä et haluisin tehdä. Ois kiva tehdä viel lisää.

Esim. 3

Haastattelija: Nii. Se on kyl kiva et on sit sellain aikuinen kaveri kenen kans viihtyy ja on hauskaa. Oisko sul jotain toiveita mitä kaikkee sä haluisit viel (aikuiskaverin) kaa tehdä?

Lapsi F: Öö...

Haastattelija: Mitä te ette oo viel tehny tai?

Lapsi F: En vielä tiedä. En oo vielä miettiny ku on nii paljo kaikenlaista.

Haastattelija: Nii paljon kaikenlaista tekemistä mitä vois tehdä.

Lapsi F: Katotaa mitä seuraavalla kerralla tehään huomenna. Se tulee hakee mua eskarista.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET JA JATKOTUTKIMUKSET

Kaikki tutkimukseen osallistuneet lapset kokivat kaveritoiminnan hyvänä toimintana, mikä oli mielestämme hyvin positiivinen ja iloinen tulos. Tutkimustulokset osoittivat lasten saaneen seuraa aikuiskaveristaan ja aikuiskaverin lievittäneen lapsen kokemia yksinäisyyden tunteita. Lisäksi suurin osa lapsista koki tulleeensa iloisemmaksi oman aikuiskaverin myötä. Lapset kertoivat myös oppineensa uusia taitoja ja tutkimustuloksista kävi ilmi, kuinka monipuolisesti kaveritoimintaa oli toteutettu. Jokainen lapsi myös kertoi saaneensa vaikuttaa kaveritapaamisten sisältöön saadessaan toivoa, mitä kaveritapaamisissa tehtäisiin. Lapset kertoivat usein toiveidensa myös toteutuneen.

9.1 Kaveritoiminnan aloittamisen syyt

Ensimmäinen tutkimuskysymyksemme käsitteli lapsen omaa käsitystä kaveritoiminnan aloittamisen syistä. Kysyimme lapsilta, osaisivatko he kuvailla, että miksi heillä on tällainen aikuinen kaveri. Kysymys oli arvatenkin lapsille paikoin haastava vastattavaksi ja yksi lapsista ei osannut suoraan vastata kysymykseen. Yksi haastatelluista lapsista osasi kertoa, että hänelle suositeltiin kaveritoimintaa koulun kautta erityisesti vapaa-ajan harrastusten tukemiseen, koska hän ei osannut uida.

Muut lapset kokivat saaneensa aikuiskaverista seuraa ja suurin osa lapsista kertoi saaneensa aikuiskaverin sen vuoksi, ettei heidän tarvitsisi olla yksin tai ettei heidän aikansa kävisi tylsäksi. Yksi lapsista kertoi, että hänellä on aikuiskaveri, koska hänen äitiänsä helpottaa, että hän on välillä jonkun toisen aikuisen kanssa. Yksi lapsista kertoi olevansa huomionkipeä ja saavansa aikuiskaverin myötä enemmän yksityistä huomiota, jota hän ei muuten niin paljoa kotona saisi. Mielestämme on hienoa, että lapset ovat kaveritoiminnan myötä saaneet aikuiskavereistaan seuraa ja helpotusta siihen, ettei heidän tarvitsisi olla yksin. Saamamme tutkimustulokset tukevat puolestaan myös viime syksynä valmistuneen opinnäytetyön tuloksia, jossa Mannosen (2019) tekemässä tutkimuksessa tutkittiin Kaakkois-Suomen piirin kaveritoimintaa vanhempien kokemana. Tutkimuksessa ilmeni, että yksinäisyys oli suurin syy kaveritoiminnan aloittamiselle. Toisena syynä toiminnan aloittamiselle oli se, että lapsi kaipasi lisää tekemistä vapaa-ajalle ja kolmantena syynä oli tarve aikuiselle juttukaverille. (Mannonen 2019.)

9.2 Kaveritoiminnan koetut vaikutukset

Toisena tutkimuskysymyksemme käsitelimme sitä, miten kaveritoiminta oli vaikuttanut lapsen elämäntilanteeseen / niihin syihin, joiden vuoksi kaveritoiminta oltiin aloitettu. Kysyimme lapsilta, osaisivatko he kuvailla itseään, millaisia he olivat ennen sitä kun heillä oli aikuiskaveri ja millaisia he olivat nyt (tällä hetkellä) kun heillä oli ollut aikuinen kaveri. Tämäkin kysymys oli hyvin haastava esittää lapsille, mutta tutkimuksemme ideana oli saada juurikin lapsen käsityksiä ja lapsen omia kokemuksia toiminnasta. Kolmen lapsen kanssa käytimme tässä kysymyksessä nallekortteja apuna erityisesti tunteiden sanottamiseen. Pilkoimme kysymyksen aina kahteen eri osaan ja pyysimme ensin lasta

kuvailemaan itseään, millainen hän oli ennen aikuiskaveria. Tämän jälkeen pyysimme lasta uudestaan kuvailemaan itseään, millainen hän oli nyt, kun hänellä oli aikuiskaveri.

Suurin osa lapsista koki tulleensa iloisemmaksi aikuiskaverinsa myötä. Yksi lapsista kuitenkin mainitsi kokeneensa olleensa aina iloinen, myös ennen aikuiskaveriansa. Hänen kanssaan käytimme apuna nallekortteja ja hän valitsi molempien kysymysten kohdalla saman nallekortin, jossa kuvaili nallen näyttävän iloiselta. Yksi lapsista kuvaili olleensa aikaisemmin pelokkaampi ja kertoi, että nyt aikuiskaverin myötä hänellä oli ollut paljon hausempaa ja myös turvallisempi olo kotona. Kaveritoiminnan myötä lapset kertoivat myös oppineensa uusia taitoja, esimerkiksi yksi lapsista mainitsi kehittyneensä uimataidoissa, ja eläintenhoitamisessa ja yksi lapsi kertoi kehittyneensä käsitöissä.

Mielestämme oli ihana kuulla, kuinka kaveritoiminnan myötä lapset olivat kokeneet positiivista muutosta. Esimerkiksi yksi lapsista kuvaili olleensa ennen aikuiskaveria stressaantuneempi ja yksityishuomionkipeämpi, mutta kaveritoiminnan ja oman aikuiskaverinsa myötä lapsi koki arjen surujen ja huolien jäävän taakse. Lisäksi lapsi kertoi sen tuovan todella paljon jaksamista ja voimaa päivään kun hän tiesi, että aikuiskaveri oli tulossa ja he olivat yhdessä menossa tekemään jotain. Yksi lapsista (kts. 8.2. Sosiaalinen tuki esim. 3.), jonka kanssa käytimme nallekortteja, valitsi ensimmäiseksi nallekortiksi (millainen olit ennen aikuiskaveria) kortin, jossa olevan nallen kuvaili näyttävän tylsältä. Toiseksi nallekortiksi (millainen olet aikuiskaverin myötä) lapsi valitsi kortin, jossa olevan nallen kuvaili näyttävän sellaiselta, jolla oli hyvä mieli.

Tutkimustuloksemme tukevat jälleen Mannosen tekemää tutkimusta ja tuloksista on löydettävissä yhtäläisyyksiä. Mannosen (2019) tutkimustuloksissa selvisi, että yli puoliin (64 %) vastaajista kaveritoiminta oli vaikuttanut mielialaan tai käyttäytymiseen positiivisesti, esimerkiksi osa vanhemmista koki lapsen olevan iloisempi, reippaampi tai innokkaampi. Yksi vastaajista mainitsi myös, että lapsen itseluottamus oli lisääntynyt. Noin neljännes (27 %) kertoi, että kaveritoiminta ei ollut heidän mielestään vaikuttanut lapsen mielialaan tai käyttäytymiseen. (Mannonen 2019.) Pääsääntöisesti kaveritoiminnan koetaan siis vaikuttaneen positiivisesti lapseen ja hänen elämäänsä, niin lasten kuin van-

hempienkin näkökulmasta. Mielestämme tämä kertoo kaveritoiminnalle asetettujen tavoitteiden toteutumisesta, sillä keskeisimpinä kaveritoiminnan tavoitteina on parantaa lapsen sosiaalisia suhteita, tarjota lapselle myönteisiä kokemuksia ja tuottaa toiminnan myötä lapselle iloa ja hyvää mieltä.

9.3 Kaveritapaamisten sisältö

Kolmas tutkimuskysymyksemme käsitteli sitä, miten kaveritoimintaa on toteutettu eli kaveritapaamisten sisältöä. Kysyimme lapsilta minkälaisia asioita he tekevät yhdessä aikuiskaveriensa kanssa. Kaikki lapset osasivat kertoa aikuiskaveriensa kanssa yhdessä tekemiä asioita. Monen lapsen vastauksissa toistui uimahallissa käyminen / uiminen. Lisäksi kaksi lapsista mainitsi käyneensä elokuvissa aikuiskaverinsa kanssa. Yksi lapsista kertoi pelanneensa aikuiskaverinsa kanssa lautapelejä ja piirtäneensä yhdessä. Leipominen toistui myös useamman lapsen vastauksissa, yksi lapsista kertoi leiponeensa pipareita ja toinen lapsi kertoi leiponeensa aikuiskaverinsa kanssa muun muassa mokkapaloja, kuppikakkuja ja pullaa. Lisäksi lapset mainitsivat, että olivat aikuiskaverinsa kanssa käyneet ulkoilemassa metsässä, kuunnelleensa musiikkia, tanssineensa sekä tehneensä korvakoruja.

Lasten vastauksista kävi ilmi, kuinka monipuolisesti kaveritoimintaa voidaan toteuttaa. Vastauksista heijastui myös lasten into toimintaa kohtaan ja lapset kertoivat mielellään, mitä he olivat aikuiskaverinsa kanssa tehneet. Kuten jo aikaisemmin teoriaosuudessa pohdimme, sosiaaliset suhteet ovat monin tavoin merkittäviä niin lapselle itselleen kuin hänen kehitykselleen. On todettu, että lapsi voi hyvin, jos hänen lähellään on aikuisia, joihin hän pystyy luottamaan ja aikuisia, joilta hän saa tarvitsemaansa tukea. (Hurme & Kyllönen 2014, 9; Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 115.) Aikuisen tehtävänä onkin luoda lapselle turvallinen tunne ja mahdollistaa turvallinen ympäristö, jossa lapsella on mahdollisuus kasvaa ja kehittyä, kuulla ja tulla kuulluksi. Aikuisen tulee antaa lapselle kiireetöntä aikaa ja ymmärtää lapsen tunteita. (Penttilä 2012; Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 120.) Parhaimmillaan kaveritoiminnan avulla lapsi saa turvallisen ja luotettavan suhteen aikuiseen, jonka myötä lapsi kokee itsensä tärkeäksi, joka puolestaan tukee lapsen itsetunnon kehittymistä.

Kysyimme lapsilta myös kaveritoimintaan liittyviä toiveita, pääsääntöisesti mitä

he haluaisivat kaverinsa kanssa vielä tehdä. Puolet lapsista eivät osanneet suoraan mainita mitään tiettyä tekemistä mitä toivoisivat, mutta kaksi lapsista mainitsivat toiveikseen muun muassa leipomisen, uimisen ja huvipuistossa käymisen. Yksi lapsista mainitsi myös myöhemmin toisessa yhteydessä haluavansa joskus hiihtämään aikuiskaverinsa kanssa. Lisäksi kysyimme lapsilta, olivatko he saaneet itse vaikuttaa kaveritapaamisten sisältöön, esimerkiksi toivoa mitä tapaamisilla tehtäisiin. Kaikki lapsista kertoivat suunnittelevansa pääsääntöisesti aina yhdessä kaverinsa kanssa, mitä he aikovat tapaa- miskerralla tai -kerroilla tehdä. Jokainen lapsi kertoi saaneensa esittää kaveril- leen toiveita, joita he olivat yhdessä usein toteuttaneetkin. Mielestämme on hienoa, että kaveritapaamisien suunnitteluissa on otettu lasten toiveet hyvin huomioon ja lasten toiveita on aidosti kuunneltu.

9.4 Jatkotutkimusideat

Aikaisemmin Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kaakkois-Suomen piirin kave- ritoimintaa oli tutkittu viime syksynä tehdyssä tutkimuksessa vanhempien nä- kökulmasta ja nyt meidän tutkimuksemme myötä myös kaveritoimintaan osal- listuneiden lasten näkökulmasta. Olennaisesti jatkotutkimusehdotuksena näki- simme toiminnan tutkimisen myös vapaaehtoisten näkökulmasta, sillä myös vapaaehtoisilla on hyvin tärkeä ja keskeinen rooli kaveritoiminnassa. Sen myötä toiminnan kehittämiseen saataisiin mukaan kolmas näkökulma, joka varmasti antaisi arvokasta tietoa toiminnan kehittämiseen. Tämän lisäksi ka- veritoimintaa voitaisiin tutkia vielä esimerkiksi muun lapsen läheisen kuten iso- vanhemman tai koulun henkilökunnan kuten opettajan tekemien havaintojen pohjalta. Esimerkiksi onko kaverisuhteella ollut vaikutuksia lapsen koulun- käyntiin.

Toteuttamamme tutkimus oli aihepiiriltään laaja, sillä tarkoituksenamme oli yli- päättään saada monipuolisesti erilaista tietoa lasten kokemuksista kaveritoi- minnasta. Jatkotutkimuksena voisikin olla hieman rajatumpi tutkimus, jossa keskityttäisiin esimerkiksi lapsen ja aikuiskaverin väliseen (vuorovaikutus)suh- teeseen tai kaveritoimintaan uusien (harrastus)taitojen mahdollistajana. Ai- heen tarkka rajaaminen toisi näin ollen spesifimpää tietoa tutkittavasta koh- teesta.

10 OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Tutkimuksen tekeminen liittyy vahvasti monin tavoin tutkimuseetiikkaan eli hyvän tieteellisen käytännön noudattamiseen. Hyvällä tieteellisellä käytännöllä tarkoitetaan sitä, että tutkijat noudattavat eettisesti kestäviä tutkimus- ja tiedonhankintamenetelmiä. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2012) ohjeiden mukaan tieteellinen tutkimus on luotettava, eettisesti hyväksyttävä ja tuloksiltaan uskottava vain silloin kun se on toteutettu tavalla, jota hyvä tieteellinen käytäntö edellyttää. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6.) Metodikirjallisuudessa luotettavuutta ja laatua mitataan pääsääntöisesti tieteellisessä tutkimuksessa reliabiliteetin ja validiteetin avulla. Reliabiliteetilla tarkoitetaan tulosten pysyvyyttä ja tulosten pysyvyydellä tarkoitetaan sitä, että mikäli tutkimus uusittaisiin, saataisiin samanlaiset tutkimustulokset. Validiteetti puolestaan liittyy siihen, että tutkimuksessa tutkitaan oikeita asioita. Tällä viitataan siihen, että tutkimuksen suunnittelu eli tutkimusasetelma ja osittain myös aineiston analyysi suoritetaan oikein. Reliabiliteetti liittyy enemmänkin tutkimuksen toteuttamiseen. (Kananen 2017, 175.)

Pyrimme huomioimaan eettisyyden ja luotettavuuden kaikissa tutkimuksen eri vaiheissa. Pelkästään jo huolellisesti laatimamme tutkimussuunnitelma lisää tutkimuksemme luotettavuutta. Hyvän tieteellisen käytännön ohjeiden mukaisesti hankimme ennen tutkimuksen aloittamista tutkimukseen tarvittavan tutkimusluvan. Saatekirjeessä kerroimme avoimesti perheille muun muassa tutkimuksen tarkoituksesta, tulosten käyttötarkoituksesta, haastattelun kestosta ja korostimme haastattelun luottamuksellisuutta sekä anonyymiutta. Haastattelu-tutkimuksemme osallistuminen oli perheille vapaaehtoista ja heillä oli mahdollisuus keskeyttää tutkimukseen osallistuminen milloin tahansa ilman perusteluja. Toteutimme tutkimuksen pääsääntöisesti ilman rahoitusta, emmekä saaneet siitä muuta korvausta MLL:ltä kuin pitkien välimatkojen takia osasta haastatteluista bensakorvaukset.

Hyvän tieteellisen käytännön keskeisimpiä kulmakiviä ovat tutkimuseetiikan näkökulmasta esimerkiksi se, että tutkimuksessa noudatetaan yleistä huolellisuutta, rehellisyyttä sekä tarkkuutta niin itse tutkimuksen suunnitteluvaiheessa, tulosten tallentamis- ja esittämisvaiheessa kuin tulosten arvioinnissa. Hyvän tieteellisen käytännön mukaan tutkijan tulee osoittaa tutkimuksellaan

myös tutkimusmenetelmien, tiedonhankinnan ja tutkimustulosten asiallista, johdonmukaista hallitsemista ja tutkijan tulee käyttää eettisesti kestäviä aineistonkeruu-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä (validiteetti ja reliabiliteetti). Menetelmät tulee valita tutkimusongelman kannalta aina perustellusti, jolloin valitut menetelmät myös täyttävät menetelmien valintakriteerit. (Kananen 2017, 190.) Pyrimme esittämään tutkimuksen tulokset ilman arvosteluja, asenteita tai epäkunnioitusta vapaaehtoisia tai perheitä kohtaan ja kunnioittamaan tutkimukseen osallistuneita ja heidän mielipiteitään. Nauhoitimme haastattelut ja litte-roimme ne huolellisesti yhdessä mahdollisimman pian haastatteluiden jälkeen. Tiedonhankinnassa pyrimme käyttämään vain hyväksyttävää oman alan kirjallisuutta, joka olisi mahdollisimman tuoretta tai pääsääntöisesti enintään 10 vuotta vanhaa. Lisäksi olemme käyttäneet asianmukaisia lähdeviitteitä tutkimustekstissämme ja olemme merkinneet huolellisesti lähteemme. (Vilkka 2015, 26–27; Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6.)

Tutkimuksessa on tärkeää koko tutkimusprosessin ajan kunnioittaa ja varjella tutkittavia ja toimeksiantajia (Vilkka 2015, 30). Yleistäen voidaan todeta ihmisoikeuksien muodostavan eettisen perustan ihmisiin kohdistuvalle tutkimukselle. Tutkimustietojen on oltava ehdottoman luottamuksellisia, eikä tutkimuksen yhteydessä saatuja tietoja saa luovuttaa ulkopuolisille tai käyttää muuhun kuin luvattuun tarkoitukseen. Tutkimukseen osallistuneiden tulee jäädä nimetömmiksi ja heidän tietonsa on järjestettävä niin, että anonyymiys taataan. Lisäksi tutkimukseen osallistuneilla on oikeus odottaa tutkijalta vastuuntuntoa eli tutkijan tulee noudattaa lupaamiansa sopimuksia. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 116–117.) Koska meidän tutkimuksemme kannalta tunnisteiden säilyttäminen haastatteluaineistossa ei ollut välttämätöntä, haastatteluaineiston luomisvaiheessa siitä poistettiin tunnistetiedot eli aineisto anonymisoitiin. Käytännössä anonymisoinnilla tarkoitetaan sitä, että haastattelulitteraatiosta poistetaan tunnistetiedot tai ne karkeistetaan (Kuula & Tiitinen 2010, 380–381). Otimme haastateltavien ja heidän perheidensä anonymiteetin tutkimusprosessin ajan tarkasti huomioon ja heidän henkilöllisyytensä suojattiin koko prosessin ajan ja myös sen jälkeen. Tutkimushenkilöiden henkilöllisyyttä ei voi päätellä opinnäytetyön sisällöstä, vaan henkilöiden henkilöllisyys on pelkästään meidän opinnäytetyöntekijöiden ja MLL:n Kaakkois-Suomen piirin tukihenkilökoordinaattorien tiedossa.

Koska kaikessa tutkimukseen liittyvissä toimissa pyritään välttämään virheiden tekoa, on yksittäisessä tutkimuksessa arvioitava sen luotettavuutta. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioimiselle ei ole kuitenkaan olemassa yksiselitteistä ohjetta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 118–121.) Luotettavuuden arviointia tulee tehdä koko ajan tutkimuksen aikana suhteessa esimerkiksi analyysitapaan, tutkimusaineiston luokitteluun, teoriaan, tuloksiin, tulkintaan sekä johtopäätöksiin. Tutkimuksen tekijän on kyettävä perustelemaan ja kuvaamaan selkeästi tutkimuksessaan, mistä valintojen joukkiosta kyseinen valinta on tehty, mitä tehdyt ratkaisut ovat olleet sekä miten lopullisiin ratkaisuihin on päädytty. Tämän lisäksi tutkijan on pystyttävä arvioimaan tekemiensä ratkaisujensa toimivuutta tai tarkoituksenmukaisuutta asetettujen tavoitteiden kantilta. (Vilka 2015, 126.) Tutkimustulosten on oltava myös aina luotettavia, eikä luotettavuutta pystytä saavuttamaan ilman suunnitelmallisuutta (Kananen 2017, 173).

Yksi tärkeimmistä luotettavuuden edellytyksistä on työn riittävä dokumentointi, jonka avulla pystytään arvioimaan tutkijan tekemiä ratkaisuja. Tutkijan on ehdottoman tärkeää muistaa perustella tekemänsä valinnat ja ratkaisut, sillä perustelut lisäävät aina työn uskottavuutta. (Kananen 2017, 176.) Kiinnitimme tähän huomiota koko opinnäytetyöprosessin ajan, sillä luotettavuus ja eettisyys kietoutuvat tutkimuksen tekemisen jokaiseen vaiheeseen. Pyrimme antamaan lukijalle tarpeeksi tietoa kaikista tutkimuksemme vaiheista ja niissä tehdyistä valinnoista perustellusti. Olemme pyrkineet kuvaamaan niin tutkimuksen suunnittelun, toteutusvaiheen, tulokset kuin johtopäätökset lukijalle mahdollisimman selkeästi ja ymmärrettävästi. Esimerkiksi tutkimusmenetelmän valinnan perustelu toimii tärkeänä pohjana työn uskottavuudelle ja luotettavuudelle, jonka huomioiden olemme pyrkineet selkeästi perustelemaan miksi päädyimme toteuttamaan työn laadullisena. Lisäksi aineistoa rajatessa otimme huomioon tieteellisen tutkimuksen luotettavuusmittareiden reliabiliteetin ja valideetin näkökulmat. Työtä rajatessamme pohdimme sitä, tuleeko rajaa-
mamme aineisto vastaamaan tutkimuskysymyksiin riittävästi ja voidaanko näin ollen perustellusti olettaa, että sen pohjalta toteutettu tutkimus tuottaa luotettavaa tietoa tutkittavasta ilmiöstä.

Aiemmin teoreettisen viitekehyksen luvussa 6 avasimme erilaisia asioita ja tekijöitä, joita meidän tuli ottaa huomioon lasten haastatteluja suunnitellessa ja

niitä tehdessä. Luvussa 7.3. puolestaan arvioimme, kuinka hyvin onnistuimme haastatteluissa. Lasten haastattelutilanteisiin liittyi paljon omanlaisia erityispiirteitä ja lasten erilaiset ominaisuudet asettivat omia haasteita haastatteluille. Lasten haastatteluille tunnuksenomaiset piirteet ennakoimattomuus, hetkittäisyys ja muuntuvuus näkyivät myös meidän tutkimuksessamme. Haastatteluiden luotettavuutta saattoi heikentää meidän valta-asemamme, sillä haastattelutilanteessa meitä oli aina kaksi aikuista (haastattelijaa) yhtä lasta kohden. Pyrimme kuitenkin pehmentämään tätä asettelua asettumalla haastattelutilanteissa aina lapsen tasolle tai alemmas. Haastatteluissa jouduimme myös autamaan vähäpuheisempia lapsia vastaamaan käyttämällä johdattelevimpia kysymyksiä. Emme kuitenkaan usko juuri vaikuttaneemme lasten vastauksiin ja muutoin haastattelutilanteissa pyrimme ehdottomasti kysymysten avoimuuteen.

11 POHDINTA

Kaiken kaikkiaan koemme tämän opinnäytetyöprosessin olleen hyvin opettavainen ja antoisa kokemus. Aikataulujen suhteen meillä oli enemmän ja vähemmän haasteita, jonka myötä prosessi venyi pitkäksi, yli vuoden pituiseksi. Paikoin oli vaikeaa saada molempien aikataulut osumaan yhteen muiden koulu- ja vapaa-ajan kiireiden takia. Onneksi aloitimme opinnäytetyön suunnittelun jo toisen vuoden keväällä, jolloin meille ei ehtinyt syntyä kiirettä opinnäytetyön valmistumisen suhteen. Pitkien, jopa kuukausien, taukojen jälkeen oli kuitenkin vaikeaa päästä takaisin ”työhön sisälle” ja palautella mieleen, mihin viimeksi jäätiin. Aikataulun puolesta suosittellemekin lämpimästi tuleville opinnäytetyön tekijöille tiiviimpää aikataulua, jolloin käsiteltävät aiheet pysyvät kokoajan tuoreessa muistissa ja työskentely on helpompaa.

Tilaaajan etsimiseen ja aiheen muotoutumiseen meillä ei mennyt juurikaan aikaa, sillä meillä oli tiedossa jo ensimmäisen harjoittelumme jälkeen potentiaalinen toimeksiantaja opinnäytetyöllemme. Meille oli myös alusta alkaen selvää, että tulisimme toteuttamaan opinnäytetyön kahdestaan, emmekä ole sitä päätöstä katuneet missään vaiheessa tämän opinnäytetyöprosessin aikana. Päinvastoin olemme kokeneet sen olleen pääsääntöisesti vahvuus, sillä saimme toisiltamme paljon tukea ja apua prosessin aikana. Lisäksi koimme, että yhteistyö Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kaakkois-Suomen piirin kanssa toimi

todella hyvin ja saimme heiltä paljon hyödyllisiä vinkkejä ja tukea koko opinnäytetyöprosessin ajan. Myös kaikki tutkimukseen osallistuneet perheet olivat hyvin yhteistyöhaluisia ja ottivat meidät opiskelijat hyvin vastaan. Meillä ei ollut aikaisempaa kokemusta haastatteluista tai niiden toteuttamisesta ja pääsimmekin opinnäytetyön myötä haastamaan itseämme hieman mukavuusalueemme ulkopuolelle. Haastattelukäynneistä jäi kuitenkin meille oikein positiivinen ja lämmin kokemus ja koemme näiden käyntien olleen meille tärkeitä oppimiskokemuksia.

Teoriataustan kirjoittaminen tuotti välillä hankaluuksia, lähinnä aiheiden rajaamisen ja hyvien sekä ajankohtaisten lähdemateriaalien löytämisen suhteen. Itse teoriaosuuden runko hahmottui kuitenkin aika nopeasti, mutta jouduimme vielä viime metreillä tekemään siihen pieniä muutoksia ja rajaamaan teoriaosuutta tiiviimmäksi. Lisäksi meillä oli pieniä käynnistymisvaikeuksia analyysin suhteen, emme oikein tieneet mistä aloittaisimme tai miten lähtisimme lähestymään saamaamme tutkimusaineistoa. Koimme, ettemme löytäneet tarpeeksi laajasti ajankohtaista tietoa teemoittelun hyödyntämisestä tutkimusaineiston analyysissä. Analysointivaiheessa meille heräsi myös muutamia ajatuksia siitä, mitä olisimme voineet tehdä toisin prosessin aikana. Esimerkiksi teema-haastattelurunkoon olisi voinut lisätä kohdan, jossa olisi käsitelty tarkemmin kaveritoiminnan myötä lasten oppimia (uusia) taitoja.

Mielestämme tutkimus onnistui kuitenkin hyvin ja saimme vastaukset kaikkiin tutkimuskysymyksiimme. Aiheen mielekkyys vaikutti hyvin myönteisesti työmme tekemiseen – oli mielenkiintoista päästä tutkimaan kaveritoiminnan vaikutuksia ja toteuttamaan haastattelututkimusta lapsille. Tämä opinnäytetyöprosessi on opettanut meille muun muassa joustavuutta, ajankäytön hallintaa, sitoutumista sekä monipuolista tiedonhankintaa puhumattakaan siitä tiedosta, jota kartutimme teoriaosuutta tehdessämme. Opimme paljon tutkimuksen tekemisestä kuten siitä mitä tutkimuksen toteuttaminen vaatii ja siitä mitä kaikkea koko prosessiin ylipäätään liittyy. Koimme tutkimamme aiheen hyvin tärkeäksi ja ajankohtaiseksi, jonka takia on ollut ilo saada toteuttaa opinnäytetyö Mannerheimin Lastensuojeluliitolle.

LÄHTEET

Bardy, M & Heino, T. 2013. Katsaus lastensuojelun toimintaympäristöihin. Teoksessa Bardy, M. (toim.) Lastensuojelun ytimissä. 4. uudistettu painos. E-kirja. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus. 13–42. Saatavissa: <http://www.julkari.fi/handle/10024/104421> [viitattu 10.6.2019].

Euroopan parlamentin mietintö 2007/2149 (INI). 2008. Mietintö vapaaehtoistyön roolista taloudellisen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden edistämiseksi. Päivitetty 10.3.2008.

Eskola, J. & Vastamäki, J. 2015. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Valli, R. & Aaltola, J. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 4. painos. Jyväskylä: PS-Kustannus, 27–44.

GHK. 2010. Volunteering in the European Union. Final Report. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://ec.europa.eu/citizenship/pdf/doc1018_en.pdf [viitattu 7.3.2020].

Hannola, T. 2012. Tuettavien lasten ja heidän huoltajiensa kokemuksia sosiaalisesta tuesta Tukihenkilöverkko Lapin lapsiperheille -projektissa. Rovaniemen ammattikorkeakoulu. Terveystieteiden tutkimuskeskus. YAMK-opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/44853/Hannola_Tarja.pdf?sequence=1 [viitattu 28.4.2019].

Heikkinen, J. 2014. ”Kaverin kanssa yhdessä tehtyjä asioita”. Lasten ja vanhempien kokemuksia Mannerheimin Lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaanpiirin kaveritoiminnasta. Centria ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/82013/heikkinen_jenni.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 28.4.2019].

Heikkilä, E. & Pulkkinen, M. 2012. Lähellä loppuun asti – ohjaajan opas vapaaehtoiskoulutukseen. Vanhustyön keskusliitto. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://vtkl.fi/wp-content/uploads/2019/06/Surun_kasittely_vapaaehtoistoiminnassa_ohjaajan_opas.pdf [viitattu 9.1.2020].

Heppakaverit. s.a. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Järvi-Suomen piiri. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://jarvi-suomenpiiri.mll.fi/vanhemmille/tukea-lapselle-nuorelle-ja-perheell/kaveritoiminta/heppakaverit/> [viitattu 6.1.2020].

Heppakaveritoiminta. s.a. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Järvi-Suomen piiri. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://bin.yhdistys-avain.fi/1576808/lieNZFBIP4pA5EY1kLFs0SSnWs/Heppakaveri_esite.pdf [viitattu 6.1.2020].

Hirsijärvi, S. & Hurme, H. 2015. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. E-kirja. Helsinki: Gaudeamus. Saatavissa: <https://kaakuri.finna.fi/> [viitattu 13.6.2019].

- Hokkanen, L., Pirinen, J. & Kuitunen, H. 2014. Vapaaehtoistyö, kansalaisjärjestöt ja hyvinvointipalvelujen kehittäminen Etelä-Savossa -esiselvitys. Mikkelin ammattikorkeakoulu. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/71794/URNISBN9789515884114.pdf?sequence=1> [viitattu 5.3.2020].
- Hurme, K. & Kyllönen, T. 2014. Turvassa. Juva: Bookwell Oy.
- Hynynen, E-T. 2015. Pyyteetöntä auttamista, henkilökohtaista hyötyä ja persoonatonta ystävyyttä. Vapaaehtoistyön motiivit kolmannen sektorin auttamistyössä. Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Pro gradu-tutkielma. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/97781/GRADU-1437141095.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 2.1.2020].
- Junttila, N. 2016. Lasten ja nuorten yksinäisyys. Teoksessa Saari, J. (toim.) Yksinäisten Suomi. E-kirja. Helsinki: Gaudeamus Oy. Saatavissa: <https://kaakuri.finna.fi/> [viitattu 12.3.2020], 117–128.
- Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kansalaisareena. s.a. Kansalaisareena ry. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.kansalaisareena.fi/> [viitattu 2.1.2020].
- Kaveritoiminta. s.a. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kaakkois-Suomen piiri. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://kaakkois-suomenpiiri.mll.fi/perheille/kaveritoiminta/> [viitattu 6.1.2020].
- Keltikangas-Järvinen, L. 2017. Hyvä itsetunto. E-kirja. Helsinki: WSOY. Saatavissa: https://books.google.fi/books?hl=en&lr=&id=3lYvDwAAQ-BAJ&oi=fnd&pg=PT3&dq=itsetunto&ots=s6POUG5brA&sig=wXlwRXHg_-HdiVMPtHbjeN_c3Qg&redir_esc=y#v=onepage&q=itsetunto&f=false [viitattu 4.3.2020].
- Kokkonen, M. 2010. Ihastuttavat, vihastuttavat tunteet – Opi tunteiden säätelyn taito. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kuula, A. & Tiitinen, S. 2010. Eettiset kysymykset ja haastattelujen jatkokäyttö. Teoksessa Ruusuvoori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (toim.) Haastattelun analyysi. E-kirja. Tampere: Vastapaino. Saatavissa: <https://kaakuri.finna.fi/> [viitattu 17.3.2020], 376–387.
- KvaliMOTV. 2006. Tyypittely. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranta. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_5.html [viitattu 16.3.2020].
- Kyrönlampi-Kylmänen, T. 2010. Lapsen hyvä arki – Tärkeät kaverit. Helsinki: Kirjapaja.

Kytö, S. 2019. Tukihenkilötoiminnan koordinaattori. Sähköpostikeskustelu 20.11.2019–2.1.2020. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kaakkois-Suomen piiri.

Kytö, S. 2020. Tukihenkilötoiminnan koordinaattori. Haastattelu 23.1.2020. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kaakkois-Suomen piiri.

Laasanen, J. 2011. Vapaaehtoistyön kansantaloudelliset vaikutukset. Raportteja 70. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/225281/Raportteja70.pdf?sequence=1> [viitattu 7.3.2020].

LAPE Etelä-Savo. 2017. Pyyteettömästi hyvää tekeviä ihmisiä on oikeasti olemassa, vapaaehtoinen perheen rinnallakulkijana. Blogi. Päivitetty 13.11.2017. Saatavissa: <https://lapeetelasavo.com/2017/11/13/pyyteettomasti-hyvaa-tekevia-ihmisia-on-oikeasti-olemassa-vapaaehtoinen-perheen-rinnallakulkijana/> [viitattu 6.1.2020].

Lapsen itsetunnon tukeminen. 2017. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. WWW-dokumentti. Päivitetty 2.8.2017. Saatavissa: <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/vanhemmuus-ja-kasvatus/lapsen-itsetunnon-tukeminen/> [viitattu 10.6.2019].

Lempinen, L., Junntila, N. & Sourander, A. 2017. Loneliness and friendships among eight-year-old children: time-trends over a 24-year period. Association for Child and Adolescent Mental Health. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/?term=sourander%2c+lempinen%2c+junntila> [viitattu 10.3.2020].

Leppänen, M & Malmi, E. 2013. Lapsen ja aikuisen välinen vuorovaikutus päiväkodissa. Opinnäytetyö. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. PDF-tiedosto. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/67609/Leppanen_Maarit.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 10.6.2019].

Lindfors, A. 2015. Vapaaehtoistoiminnan monet motiivit. WWW-dokumentti. Päivitetty 9.2.2015. Saatavissa: https://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/vapaaehtoistoiminta/vapaaehtoistoiminnan_monet_motiivit [viitattu 14.6.2019].

Mannonen, K. 2019. MLL:n Kymen piirin kaveritoiminta vanhempien kokeamana. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. PDF-tiedosto. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/227768/Mannonen_Katja.pdf?sequence=2&isAllowed=y [viitattu 2.1.2020].

Mattila, K-P. 2011. Lapsen vahvistava kohtaaminen. Jyväskylä: Bookwell Oy.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kymen piiri. 2019. MLL:n Kymen piirin vuosikertomus 2018. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://bin.yhdistys-avain.fi/1562654/xgh7tkXhuX9glpq0Jjc90Rx_5X/Vuosikertomus%202018.pdf [viitattu 6.1.2020].

MLL:n strategia. 2017. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. WWW-dokumentti. Päivitetty 7.8.2017. Saatavissa: <https://www.mll.fi/tietoa-mllsta/organisaatio/mlln-strategia/> [viitattu 6.1.2020].

MLL:n Suunta 2024. 2014. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://dzmdrer-wng2zx.cloudfront.net/prod/2017/08/07182113/MLLn_Suunta2024.pdf [viitattu 10.3.2020].

Molarius, A. 2017. ”Edes hieman avuksi, ehkä iloksikin”. Tutkimus Maailmanvaihto ry:n vapaaehtoisten 2014 – 2015 kokemuksista kansainvälisessä vapaaehtoistyössä. Itä-Suomen yliopisto. Kulttuurintutkimus. Pro gradu tutkielma. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20180040/urn_nbn_fi_uef-20180040.pdf [viitattu 14.6.2019].

Myönteisen vuorovaikutuksen tukeminen s.a. Suomen mielenterveysseura. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://mieli.fi/fi/kehitt%C3%A4mistointa/mielenterveysosaaminen/nuoren-mielen-ensiapu/my%C3%B6nteisen-vuorovaikutuksen> [viitattu 9.3.2020].

Organisaatio. 2018. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.mll.fi/tietoa-mllsta/organisaatio/> [viitattu 27.4.2019].

Penttilä, J. 2012. Selvä, turvallinen aikuinen. Opinnäytetyö. Kemian ammattikorkeakoulu. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/42445/Penttila%20Johanna.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 10.6.2019].

Pessi, A. & Oravasaari, T. 2011. Suomalaisen altruismin tyypit. Auttamisen kolme muotokuvaa. Teoksessa Pessi, A. & Saari, J. (toim.) Hyvien ihmisten maa. Auttaminen kilpailukyky-yhteiskunnassa. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja A Tutkimuksia 31. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/140424/A_31_ISBN_9789524931113.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 7.3.2020], 71–90.

Pesäpuu. s.a. Nalle 10 vuotta. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://pesapu.fi/wp-content/uploads/2018/03/nallevihko_sivuittain.pdf [viitattu 22.1.2020].

Päämäärät ja toimintaperiaatteet. s.a. Mannerheimin Lastensuojeluliitto Kaakkois-Suomen piiri. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://kaakkois-suomenpiiri.mll.fi/tietoa-meista/paamaarat-ja-toimintaperiaatteet/> [viitattu 6.1.2020].

Rahoitus. 2018. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. WWW-dokumentti. Päivitetty 25.5.2018. Saatavissa: <https://www.mll.fi/tietoa-mllsta/organisaatio/rahoitus/> [viitattu 4.3.2020].

Raportointi, valvonta ja arviointi. s.a. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.stea.fi/raportointi> [viitattu 4.3.2020].

Roos, P. & Rutanen, N. 2014. Metodologisia haasteita ja kysymyksiä lasten tutkimushaastattelussa. Varhaiskasvatuksen Tiedelehti. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://jecer.org/fi/wp-content/uploads/2014/10/Roos-Rutanen-issue3-2.pdf> [viitattu 6.1.2020].

Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. 2010. Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (toim.) Haastattelun analyysi. E-kirja. Tampere: Vastapaino. Saatavissa: <https://kaakuri.finna.fi/> [viitattu 17.3.2020], 8–29.

Sauri, P. 2010. Vapaaehtoisen uupumus. Teoksessa Karreinen, L., Halonen, M. & Tennilä, M. (toim.) 10 askelta parempaan vapaaehtoistoimintaan. Helsinki: Vihreä Sivistysliitto, 114–120.

STEA-avustukset. s.a. Sosiaali- ja terveystieteiden avustuskeskus STEA. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.stea.fi/stea-avustukset> [viitattu 4.3.2020].

Tietoa meistä. s.a. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kaakkois-Suomen piiri ry. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://kaakkois-suomenpiiri.mll.fi/tietoa-meista/> [viitattu 6.1.2020].

Tuloksellisuus- ja vaikutus selvitys. s.a. Sosiaali- ja terveystieteiden avustuskeskus STEA. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.stea.fi/raportointi/tuloksellisuus-ja-vaikutus selvitys#dbabe973> [viitattu 4.3.2020].

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Turvalliset aikuiset. 2014. Suomen mielenterveys ry. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://mieli.fi/fi/julisteet/turvalliset-aikuiset> [viitattu 30.12.2019].

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf [viitattu 18.3.2020].

Unicef. s.a. YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf [viitattu 10.3.2020].

Valliluoto, S. 2014. Vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksista ja esteistä. Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvityksiä 4/2014. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.kansalaisareena.fi/Vapaaehtoistoiminnan_mahdollisuuksista_ja_esteista.pdf [viitattu 30.12.2019].

Vapaaehtoisuus ja vapaaehtoistoiminta s.a. Kansalaisareena – Vapaaehtoistyötä varten. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.kansalaisareena.fi/aineistoa/vapaaehtois-ja-vertaistoiminnan-maaritelmat/> [viitattu 28.4.2019].

Vapaaehtoistoiminnan etiikka. 2014. Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta ETENE. PDF-dokumentti. Saatavissa:

<https://etene.fi/documents/1429646/1556041/Kannanotto+vapaaehtoistoiminnan+etiikasta.pdf/699021f0-dbca-4a81-8fc9-2f91ce31221f/Kannanotto+vapaaehtoistoiminnan+etiikasta.pdf.pdf> [viitattu 14.6.2019].

Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. E-kirja. Jyväskylä: PS-Kustannus. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 11.3.2020].

Willberg, E. 2015. Vapaaehtoistoinnasta iloa monille. Hyvinvointia tukevan vapaaehtoistyön vastuut ja käytännöt. Sitran selvityksiä 93. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.maaseutupolitiikka.fi/files/3940/Vapaaehtoistoinnasta_iloa_monille_Hyvinvointia_tukevan_vapaaehtoistyon_vastuut_ja_kaytannot.pdf [viitattu 30.12.2019].

KUVALUETTELO

Kuva 1. Haastatteluissa käytetyt nallekortit	31
Kuva 2. Analyysin vaiheet (Ruusu vuori ym. 2010, 10)	44
Kuva 3. Lapsi E:n valitsemat nallekortit	51
Kuva 4. Lapsi F:n valitsema nallekortti	51

Hei!

Olemme kaksi sosionomiopiskelijaa Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulusta, XAMK'sta. Teemme opinnäytetyötä, jonka aiheena on "Lasten kokemuksia Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kymen piirin kaveritoiminnasta."

Opinnäytetyötä varten käymme haastattelemassa kuudessa eri perheessä kaveritoimintaan osallistuvia 6–17-vuotiaita lapsia. Haastattelut toteutetaan yksilöhaastatteluina, jotta saisimme lisättyä lapsen osallisuutta ja saisimme lapsen äänen mahdollisimman hyvin kuuluviin. Haastattelut on tarkoitus toteuttaa joului/tammikuussa lapsen kotona ja kestoltaan ne ovat noin tunnin pituisia.

Haastatteluaineisto tullaan käsittelemään ehdottoman luottamuksellisesti ja haastattelut toteutetaan nimettöminä eikä tuloksista voi tunnistaa yksittäisiä vastaajia. Mannerheimin Lastensuojeluliitto tulee hyödyntämään tuloksia kaveritoiminnan kehittämisessä.

Olisikin hienoa, jos pääsisit osallistumaan ja kertomaan meille ajatuksiasi kaveritoiminnasta ja sen myötä auttaisit meitä kehittämään kaveritoimintaa.

Jos olisit valmis osallistumaan, otathan yhteyttä **30.11.2019 mennessä**, niin sovitaan haastattelulle sopiva ajankohta. Yhteydenotot joko tekstiviestillä tai soittamalla meille alla olevaan numeroon. Paljon kiitoksia jo etukäteen!

Ystävällisin terveisin opiskelijat

Tanja Hiltunen 040 419 2483

Jenna Härkönen 044 050 3844

Lasten haastattelut

Alkuun jonkinlainen lyhyt tutustuminen puolin ja toisin. Esitellään itsemme, kerrotaan olemme opiskelijoita ja tekevän näitä haastatteluita osana koulutehtäväämme (/opinnäytesyötä). Pidetään ilmapiiri rentona, ei liian vakavaa tai virallista tilannetta. Erityisesti nuorempien lasten kanssa, tai tilanteen mukaan, kiinnitetään huomiota asetteluumme (2 aikuista vs. lapsi) eli toinen meistä voisi olla etualalla ja ottaa enemmän kontaktia lapseen ja toinen voisi olla enemmän taka-alalla. Etenkin jos lasta hirveästi jännittää.

Haastattelun runko pääpiirteittäin:

1. Sinun luonasi käy MLL:n aikuinen kaveri, mikä on hänen nimensä?
2. Minkälaisia asioita teette yhdessä sinun kaverisi kanssa?
3. Kuinka usein te näette yhdessä kaverisi kanssa?
4. Onko teillä kivaa yhdessä? Miksi, miksi ei?
5. Mitä haluaisit, että tekisitte kaverisi kanssa?
6. Osaisitko kertoa meille, miksi sinulla on aikuinen kaveri?
7. Osaisitko kuvata itseäsi, millainen olit ennen kun sinulla ei ollut vielä aikuista kaveria? Entä osaisitko kuvata itseäsi nyt? (nallekortit apuna?)